

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Laatua koulun sosiaalityöhön

- projektina perehdytysopas perusopetuksessa työskenteleville koulukuraattoreille

Pekkanen, Jenna

2015 Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

Laatua koulunsosiaalityöhön

- projektina perehdytysopas perusopetuksessa työskenteleville koulukuraattoreille

Pekkanen Jenna
Sosiaaliala
Opinnäytetyö
Syyskuu, 2015

Jenna Pekkanen

Laatua koulun sosiaalityöhön - projektina perehdytysopas perusopetuksessa työskenteleville koulukuraattoreille

Vuosi	2015	Sivumäärä	39+5
-------	------	-----------	------

Opinnäytetyö toteutettiin työelämälähtöisenä projektina yhteistyössä Riihimäen kaupungin perusopetuksessa työskentelevien koulukuraattoreiden kanssa. Opinnäytetyön tavoitteena oli perehdytystoiminnan kehittäminen, työkäytänteiden yhdentäminen, olemassa olevien työhyvinvoinnin tekijöiden kartoittaminen sekä uusien työhyvinvointia tukevien keinojen pohtiminen. Työn käytänteiden yhdentäminen on tärkeää kehittämistyötä, jonka avulla voidaan parantaa koulukuraattorityön laatua sekä varmistaa tasa-arvoiset palvelut asiakkaille. Koulukuraattoreiden työ on, kollegiaalisuudesta sekä moniammatillisuudesta huolimatta, hyvin itsestä työtä, jossa omasta työhyvinvoinnista huolehtiminen korostuu.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys linkittyy vahvasti koulun sosiaalityöhön, työhyvinvointiin ja työhön perehdyttämisen merkitykseen työhyvinvoinnin tekijänä. Projektin toteuttamisen pääasialliseksi menetelmäksi valikoitui ryhmäkeskustelu. Ryhmäkeskustelujen tarkoituksena oli yhteinen tiedon tuottaminen sekä perehdytysoppaaseen tulevan aineiston kokoaminen. Löyhästi strukturoidut ryhmätapaamiset palvelivat hyvin tätä projektia, koska projekti-tiimi oli motivoitunut ja keskustelevala.

Tästä projektista syntyi tuotoksena perehdytysopas koulukuraattorin työhön ja perehdytysoppaan esittelytilaisuus Riihimäen sivistyspalvelukeskuksen opetuspäällikölle sekä koulukuraattoreille. Opetuspäällikkö sekä koulukuraattorit osallistuivat projektin toteuttamisen ja tuotoksen arviointiin. Perehdytysopas vastasi työelämän tarpeeseen, koska aiempaa koulun sosiaalityöhön perehdyttävää opasta ei Riihimäen kaupungilla ollut. Perehdytysopas tulee toimimaan koulukuraattoreiden työvälineenä sekä perehdytyksen apukeinona uusia työntekijöitä ja opiskelijoita perehdytettäessä.

Asiasanat: koulun sosiaalityö, työhyvinvointi, perehdytys

Jenna Pekkanen

Quality in school social work -the creation of an orientation guide for school social workers working in basic education

Year	2015	Pages	39+5
------	------	-------	------

This thesis was carried out as a work-based project in co-operation with the school social workers working in Riihimäki municipality's basic education. The goal of this thesis was to integrate the school social workers' ways of working, examine existing occupational welfare factors and also consider new methods of supporting these factors. Integration of work policy is important development work with which the quality of school social works can be improved and equal services to customers are ensured. In addition to school social workers' work being collegial and multi-professional, it is also very independent where taking care of one's own occupational welfare is emphasized.

This thesis' theoretical frame is associated strongly with school social work, occupational welfare and the significance of work orientation as a factor of occupational welfare. Group discussion was selected as the main information source to help compose material that would be included into an orientation guide. The group discussions, which were loosely structured, served well in this project because the project team was motivated and conversational.

The results of this thesis include a work orientation guide for school social workers and a presentation of the guide to the municipality's educational administration's education manager and the school social workers. The education manager and the school social workers participated in evaluating the production and the final output of the material. The orientation guide corresponds to the needs of working life because the municipality did not have an earlier orientation guide for school social work. The orientation guide is used as a tool amongst the school social workers and also in the familiarization of new workers and students.

Keywords: school social work, occupational welfare, familiarization

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Projektin lähtökohdat	7
3	Teoreettinen viitekehys.....	7
3.1	Koulun sosiaalityö	8
3.2	Opiskeluhoito	9
3.3	Koulukuraattori hyvinvoinnin tuottajana kouluyhteisössä	11
3.4	Koulukuraattorin työhyvinvointi	12
3.5	Perehdytyksen merkitys työhyvinvoinnille	13
4	Projektin tarkoitus ja tavoitteet	14
4.1	Hyödynsaajat.....	15
4.2	Projektin tuotosten kriteerit.....	15
5	Projektin toteuttaminen	16
5.1	Projektin suunnittelusta projektin toteutukseen.....	16
5.1.1	Ryhmäkeskustelut projektin toteuttamisen menetelmänä	17
5.1.2	Ryhmäkeskustelut työkäytänteiden yhdistäjänä.....	18
5.2	Projektin arviointivaihe	22
5.3	Eettiset kysymykset.....	22
6	Projektin tuotokset	23
6.1	Perehdytysopas	24
6.2	Perehdytysoppaan esittely	30
7	Projektin arviointi	30
7.1	Ryhmäkeskustelujen arviointi.....	31
7.2	Perehdytysoppaan arviointi	33
8	Pohdinta	35
	Lähteet	38
	Kuviot	40
	Taulukot	41
	Liitteet.....	42

1 Johdanto

Opinnäytetyöni toteutettiin työelämä lähtöisenä projektina, eräänlaisena kehittämistyönä jonka päätavoitteena oli Riihimäen perusopetuksessa työskentelevien koulukuraattoreiden työkäytänteiden yhdentäminen sekä perehdytystoiminnan kehittäminen. Työkäytänteiden yhdentämistyö oli alkanut jo ennen tätä projektia, mutta projektin avulla hyvin alkanut työ saatiin vietyä tehokkaammin eteenpäin. Projektin tavoitteisiin lukeutui myös työhyvinvoinnin tekijöiden kartoittaminen sekä uusien työhyvinvointia tukevien toimintamallien pohtiminen ja hyvien pohdintojen kautta syntyneiden käytänteiden vakiinnuttaminen osaksi työtä. Tämän projektin päätuotos oli perehdytysopas Riihimäen perusopetuksessa työskenteleville koulukuraattoreille.

Riittävä tieto ja osaaminen ovat perusedellytykset laadukkaan työn tekemiselle sekä työhyvinvoinnin ylläpitämiselle. Työn laadukkuutta voidaan mitata sen eettisyydellä sekä työn eettisyyttä sen laadukkuudella. Eettinen näkökulma korostuu erityisesti lapsen etuun tähtäävässä työssä. Sosiaalialan eettinen säännöstö pyrkii inhimilliseen kestävyYTEEN. Keskeisiä eettisiä periaatteita ovat asiakkaan näkökulmasta ihmisarvo, oikeudenmukaisuus, luottamus, kunnioitus, osallisuus ja pakon minimointi. Työntekijän näkökulmasta keskeistä on oman ammattitaidon kehittäminen ja työhyvinvoinnista huolehtiminen. Työntekijän on myös tärkeää kyetä pohtimaan oman toimintansa seurauksia ja pyrkiä ennakkoimaan niitä. Laadukkaan työn seuraukset tuottavat asiakkaalle elämänlaatua - ja taitoa. (Wallin 2011: 125- 126.)

Koulukuraattorityötä on tehty Suomessa jo vuosikymmeniä. Tästä huolimatta koulukuraattorin rooli voi olla epäselvä; työn kuva on moninainen ja koulukuraattoreille asetetut odotukset saattavat olla ristiriitaisia tai ylisuuria. Ristiriitaa on herättänyt kysymys koulukuraattorin roolista; onko koulukuraattori enemmän sosiaalityöntekijä vai kasvattaja? Koulukuraattorityön alkuvaiheessa työ oli pedagogisesti suuntautunutta oppilaiden auttamis- ja tukemistyötä. Auttaminen ja tukeminen ovat edelleen tänäkin päivänä vahvasti läsnä koulukuraattoreiden arki työssä, mutta kuraattorityö on siirtynyt aiempaa vahvemmin sosiaalityön viitekehykseen. Voidaan siis todeta, että koulukuraattori on sekä kasvattaja että sosiaalityöntekijä, joka pyrkii työssään pedagogisiin päämääriin käyttämällä pääsääntöisesti sosiaalityön keinoja. (Sipilä-Lähdekorpi 2006: 24,30.)

Tämän projektin pääasialliseksi toteuttamismenetelmäksi valikoitui ryhmäkeskustelu. Ryhmäkeskustelut toteutettiin yhteistyössä koulukuraattoritiimin kanssa. Ryhmäkeskustelut palvelivat sekä perehdytysoppaan aineiston kokoamisessa sekä työkäytänteiden yhdentämisessä. Koulukuraattori toimii usein alansa ainoana edustajana kouluissa; työ on hyvin itsenäistä ja siihen liittyy paljon eettisiä kysymyksiä, oman työntekijä roolin kartoittamista osana kouluyhteisöä sekä oman työnkuvan kehittämistä vastaamaan paremmin oppilashuollollisiin tarpeisiin

kouluissa. Tiiviillä ja hyvällä keskusteluyhteydellä työntekijätiimin sisällä on suuri merkitys yksilön työnhyvinvoinnin tunteeseen sekä työn laadukkaaseen hoitamiseen.

2 Projektin lähtökohdat

Riihimäen sivistystoimi järjestää varhaiskasvatusta sekä esi - ja perusopetusta noin 4000 lapselle. Riihimäellä toimii 11 peruskoulua, joista kahdeksan palvelee pääsääntöisesti luokkia 1. - 5. ja kolme luokkia 6. -9. (Sivistyspalvelut Riihimäki 2015.) Riihimäellä perusopetuksessa työskentelee kolme koulukuraattoria. Koulukuraattori palvelut ovat perusopetuslaissa (628/1998, 31 a §) määriteltyjä ja ne ovat osa oppilashuoltoa (Oppilashuoltotyön käsikirja 2013.) Koulukuraattoreiden työpisteet sijaitsevat Riihimäen kolmella yläkoululla, jotka ovat kaupungin eri alueilla: itäisellä, läntisellä sekä pohjoisella alueella. Jokaisen kuraattorin työalueeseen kuuluu oman yläkoulun lisäksi myös oman alueen alakoulut.

Syksyllä 2014, ollessani asiakastyön harjoittelussa Pohjolanrinteen koulussa, perehdytysoppaan tekeminen oli perusopetuksessa työskentelevillä koulukuraattoreilla idea-asteella, toteutusta vailla. Etsiessäni opinnäytetyön aihetta idea perehdytysoppaan tekemiseen tuli syksyllä työharjoitteluani ohjanneelta koulukuraattorilta. Perehdytysoppaan luominen koettiin tärkeänä, koska Riihimäen kaupungilla ei ollut ennestään koulun sosiaalityöhön perehdyttävää opasta.

Aiheen valinta oli mieleinen sekä oman kiinnostuksen että minulle tarjoutuneen mahdollisuuden näkökulmasta. Kouluissa tehtävä sosiaalityö kiinnostaa minua paljon, erityisesti sen monimuotoisuus ja haasteellisuus. Syksyn 2014 harjoittelun jälkeen minulle jäi tunne, että paljon jäi kokematta, selvittämättä ja tekemättä. Tämä opinnäytetyö prosessi tarjosi minulle mahdollisuuden päästä jälleen käsiksi koulukuraattorityön peruskysymysten äärelle ja sen lisäksi, että sain itselleni lisää tietoa, pääsin toteuttamaan aidosta tarpeesta syntynyttä tuotosta.

3 Teoreettinen viitekehys

Opinnäytetyöni teoreettinen viitekehys linkittyy vahvasti koulun sosiaalityöhön sekä hyvinvointiin. Koulun sosiaalityön ymmärrys teorian kautta on tärkeää, jotta voin tuottaa perehdytysoppaaseen oikeaa tietoa ja luoda oppaasta arjen työssä käytettävän työkalun koulukuraattoreille.

Teoreettisessa viitekehyksessä on keskeisenä asiana myös työhyvinvointi ja työhön perehdyttäminen, koulukuraattori hyvinvoinnin tuottajana kouluympäristössä sekä yksilötasolla. Tässä projektissa pyrin kartoittamaan olemassa olevan tiedon valossa, mitkä asiat tukevat kouluku-

raattoreiden työhyvinvointia ja takaavat heidän työnsä laadukkuuden ulottumaan koko koulu-ympäristöön.

3.1 Koulun sosiaalityö

Koulun sosiaalityöstä puhutaan yleisimmin kuraattorityönä. Suomessa kuraattorityötä on tehty 1960- luvulta lähtien, jolloin ensimmäiset kuraattoreiden virat perustettiin (Kurki 2006: 12). Kuraattorin työ oli saanut alkunsa kuitenkin jo 1920- luvulla, jolloin koulujen sosiaalityöstä huolehtivat kasvatusneuvolat, joiden perustamisen taustalla olivat lastensuojelullisten tarpeiden lisäksi koulujen tarpeet. Vaikka kuraattorityötä on Suomessa tehty 1920 - luvulta saakka, toteutettiin koulun psykososiaalisen tuen lakisääteistäminen vasta vuonna 1990. (Sipilä-Lähdekorpi 2004: 83.) Riihimäen kaupungin sivistyspalveluissa työskentelee kolme koulukuraattoria- ja psykologia, jotka tekevät työtä alueellisesti. Riihimäki on jaettu alueellisesti kolmeen eri alueeseen; itäiseen-, läntiseen- ja pohjoiseen alueeseen. Työparit vastaavat oman alueensa ala- ja yläkouluista, esikouluikäisistä aina 9-luokkalaisiin asti.

Koulun sosiaalityön perustehtävänä on tukea ja ohjata opiskelijoita erilaisissa koulunkäyntiin, kehitykseen, sosiaalisiin tai psyykkisiin pulmiin liittyvissä tilanteissa (Työ- ja elinkeino ministeriö 2015). Wallinin (2011: 87-88, 93) mukaan perustehtävä voidaan määritellä rakentuvaksi kolmen kulmakiven varaan; teorian, lainsäädännön sekä ammatillisen tradition. Koulun sosiaalityön ulottuvuudet voidaan nähdä kohdennettuina palveluina tai ennakkoivina palveluina ja se kohdistuu joko yksilöön tai yhteisöön. Koulun sosiaalityön perustehtävä sijoittuu sosiaalityön ja sosiaalipalvelujen välimaastoon. Sosiaalipalveluna sen tarkoitus on tukea opiskelijaa hänen arkensa haasteista selviytymisessä ja oman elämän haltuun ottamisessa sekä opiskelijan myönteisessä kasvussa. Sosiaalityön näkökulmasta se toteuttaa osin yhteiskunnallista ja lainsäädännöllistä interventiota, kontrollia sekä varhaista tukea. Kontrollitehtävällä tarkoitetaan koulun sosiaalityön toteutumista oppivelvollisuuden ja erityisesti lapsen tai nuoren turvallisten kasvuolosuhteiden näkökulmasta.

Lainsäädännön ja ohjeistusten näkökulmasta koulun sosiaalityön keskiössä on lapsen tai nuoren kasvun edistäminen sekä varhainen tuki ja johon linkittyy tiiviisti vanhemmuuden tukeminen, sosiaalisen hyvinvoinnin lisääminen ja monialainen- ja ammatillinen yhteistyö (Wallin 2011: 97). Koulukuraattori tapaa yksittäistä oppilasta pääsääntöisesti 3-5 kertaa ja arvioi näiden käyntien perusteella oppilaan tuen tarpeen ja ohjaa oppilaan tarvittaessa koulun ulkopuolisten palveluiden piiriin. Oppilaiden huoltajat ovat koulukuraattoreiden tärkeitä yhteistyökumppaneita ja kaikki oppilashuollolliset toimet toteutetaan pääsääntöisesti tiiviissä yhteistyössä huoltajien kanssa. Koulukuraattori toimii moniammatillisessa yhteistyössä alueen muiden tukiverkostojen kanssa sekä kartoittaa ja koordinoi oppilaan tilannetta, jotta eri toimijoiden päällekkäistä työtä ei syntyisi. (Projektitiimi 2015a.)

Riihimäellä kouluissa tehtävään sosiaalityöhön on panostettu hyvin. Koulukuraattoreiden lisäksi Riihimäellä toimii *Huolen pitoa (HUPI)* -hankkeen nimissä kolme sosiaaliohjaajaa, joiden työ tulee painottumaan syksystä 2015 kouluista kotiin vietävään perhetyöhön. Koulun sosiaaliohjaajat työskentelevät alueellisesti koulukuraattorien tapaan sekä he tekevät tiivistä yhteistyötä koulukuraattoreiden kanssa.

Ammatillista traditiota koulun sosiaalityöhön tuo työn pohjautuminen vahvasti kasvatukseen ja siinä on näkynyt ja näkyy olennaisena osana pedagoginen fokus. Olennaisia työn määrittäjiä ovat kuraattorityön juurilta lähtien olleet myös lastensuojelu ja psykososiaalinen työ. (Wallin 2011: 99.)

3.2 Opiskeluhoito

Koulun oppilashuoltotyötä ohjaa laki oppilas- ja opiskelijahuollosta (1287/2013). Uusi laki astui voimaan 1.8.2014. Uudessa laissa puhutaan opiskeluhoellosta, joka on uusi yhteinen nimitys aikaisemmin käytetyille oppilas- ja opiskelijahuollolle. Laissa käytetty termi opiskelija kattaa kaikki lapset ja nuoret esikoulusta aina toisen asteen opintojen loppuun saakka. (Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. 2015a.) Käytän tässä raportissa termiä *opiskeluhoito* kertoessani yleisesti opiskeluhoillon tavoitteista sekä toiminnasta, ja termiä *oppilashuolto* kertoessani oppilashuollosta Riihimäellä, koska vaikka uusi laki toi yhtenäisen nimityksen oppilas- ja opiskelijahuollolle, puhutaan perusopetuksen kentällä edelleen oppilashuollosta.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain tarkoituksena on edistää opiskelijoiden hyvinvointia, oppimista ja terveyttä, ehkäistä ongelmien syntymistä, vahvistaa opiskelijoiden ja huoltajien osallisuutta sekä tarjota matalan kynnyksen tukea hyvinvointiin. Lain tehtävänä on myös turvata opiskeluhoillon saatavuus ja laatu yhdenvertaisena palveluna kaikille sen piiriin kuuluville sekä vahvistaa opiskeluhoillon toteuttamista ja johtamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.)

Lain säätelemä opiskeluhoito tavoittelee hyvän oppimisen, psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä oppilaitosyhteisöissä.

Opiskeluhoillon tavoitteena on myös lisätä edellytyksiä sellaiselle toiminnalle, joka osaltaan vahvistaa edellä mainittuja tavoitteita. (Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos 2015b.) Riihimäen esiopetusyksikkö- /koulukohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa päivitetään parhaillaan. Oppilashuillon suunnitelmasta löytyy tieto suunnitelmalliselle yhteisölliselle ja yksilökohtaiselle oppilashuollolle niin esiopetusyksiköissä kuin kouluissa. Oppilashuillon suunnitelmassa kuvataan myös oppilashuillon tarve oppilashuillon toteuttaminen ja seuraaminen sekä arviointi. Oppilashuillon toteutumisesta arvioidaan, jotta saatujen tuloksien valossa voidaan oppilashuoltoa kehittää vastaamaan paremmin esiin tullutta tarvetta.

Opiskeluhoolto on luonteeltaan ennaltaehkäisevää ja sitä toteutetaan ensisijaisesti koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoルトona (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013). Opiskeluhoillon ennaltaehkäisevään työhön kuuluu varhainen puuttuminen havaittuihin ongelmiin. Varhaisella puuttumisella kouluympäristössä tarkoitetaan sitä, että oppilaan tai yhteisön ongelmat havaitaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja niihin pyritään löytämään ratkaisu. Varhaisen tuen ideana ei ole se, että oppilaan tai ryhmän kaikkiin ongelmiin löydetäisiin kestävä ratkaisu, vaan ensisijaisesti se on puuttumista, väliintuloa niissä tilanteissa jotka ovat vaarassa muodostua oppilaan tai yhteisön toimintaa haittaaviksi. (Huhtanen 2007: 28 -29.)

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan opiskelijoille yksilökohtaisesti annettavia kuraattori - ja psykologipalveluja, koulu - ja opiskeluterveydenhuollon palveluja sekä monialaisesti annettavaa yksilökohtaista opiskeluhooltoja. Yksilökohtaiset kuraattori - ja psykologipalvelut kohdentuvat opiskelun ja koulunkäynnin tukeen ja ohjaukseen. Tuen ja ohjauksen tarkoituksena on edistää opiskelijan oppimista, hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia. Yksilökohtaisessa opiskeluhoollossa kuraattorin rooli painottuu erityisesti ohjauksen ja tuen antamiseen erilaisissa perhetilanteissa sekä vuorovaikutukseen ja sosiaalisiin suhteisiin liittyvissä asioissa. Psykologin palvelut yksilökohtaisessa opiskeluhoollossa tarkoittavat mm. opiskelijoiden yksilöllisen oppimisen tukemista, psyykkisen hyvinvoinnin edistämistä ja tukemista sekä psykologista arviointia. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluihin yksilökohtaisessa opiskeluhoollossa sisältyy opiskelijoiden terveydentilan seuranta ja sen edistäminen sekä varhainen erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja tuen järjestäminen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2015c.)

Yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon kuuluvat koulukuraattoripalvelut perustuvat vapaaehtoisuuteen ja ne toteutetaan pääsääntöisesti yhteistyössä huoltajien kanssa. Huoltajilla ei kuitenkaan ole lainvoimaista oikeutta kieltää opiskelijaa käyttämästä opiskeluhoillon palveluita vaan niitä tulee tarjota opiskelijalle hänen niitä halutessaan (Opetushallitus 2014.) Yksittäisen oppilaan oppilashuollollisia asioita käsittelevien palaverien (oppilashuoltoryhmän palaverit) kokoaminen tapahtuu aina yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajien kanssa. Yksilökohtaisten oppilashuoltoryhmän palaverien kokoonpano vaihtelee tapauskohtaisesti ja huoltajalta pyydetään kirjallinen suostumus palaveriin osallistujien läsnäolosta.

Yhteisöllinen opiskeluhoolto painottuu vahvasti koko opiskeluyhteisön hyvinvointiin. Sen tarkoituksena on myös edistää opiskelijoiden oppimista, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta, osallisuutta sekä ympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisölliseen opiskeluhooltoon osallistuvat kaikki oppilaitoksessa toimijat mukaan lukien oppilaitoksen vahtimestari/kouluisäntä sekä ruoka - ja siivouspalveluiden työntekijät. Opiskeluhoillon työntekijät, kuten psykologi, terveydenhoitaja, kuraattori sekä

lääkäri, osallistuvat yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttamisen lisäksi sen suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. Opiskeluhuollon työntekijöiden rooli on keskeinen yhteisöllisessä opiskeluhuollossa ja työtä ohjaa opiskeluhuoltosuunnitelma, joka toteutetaan yhteistyössä oppilaitoksen henkilökunnan, opiskelijoiden ja heidän huoltajien kanssa sekä tarvittaessa ulkopuolisten tahojen kanssa. Yhteisöllinen opiskeluhuoltotyö on moniammatillista ja muutkin kuin oppilaitoksen henkilöstö voi osallistua sen toteuttamiseen. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2015d.) Riihimäellä yhteisöllisiä oppilashuollon palaverieja järjestetään vähintään kolme kertaa lukuvuodessa ja näiden palaverien kokoonpano vaihtelee koulukohtaisesti.

Yhteisöllistä opiskeluhuoltoa voidaan tehdä myös kohdennetusti joillekin luokka - asteille tai ryhmille. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2015e.) Tällöin voidaan puhua täsmäryhmytyksestä. Esimerkiksi Riihimäellä järjestetään joka syksy yläkoulun puolelle siirtyneille 7-luokkalaisten luokkakohtaisia ryhmäytys päiviä.

3.3 Koulukuraattori hyvinvoinnin tuottajana kouluyhteisössä

Opiskeluhuoltotyö on ensisijaisesti ennakkoivaa työtä ja se on myös koulun sosiaalityön tärkein työmuoto. Hyvinvoinnin lisääminen on aina ennaltaehkäisevää- ja yhteisöllistä työtä. Koulukuraattori voi osallistua esimerkiksi tukioppilastoimintaan, oppilaiden kanssa tehtävään sosiaalisia taitoja kehittävään toimintaan tai osallistua eri luokkien tai ryhmien ryhmäyttämiseen. Nämä toimenpiteet, jotka ovat koulukuraattorien arkipäivää, tuottavat hyvinvointia koko yhteisölle ja näin ollen tässä yhteydessä voidaan puhua myös sosiokulttuurisesta- tai yhteisösosiaalityöstä. (Wallin 2011: 106 -107.)

Riihimäellä koulukuraattoreiden työhön on vakiintunut 7. - luokkalaisten ryhmäytykset aina lukuvuoden alussa syksyisin, 8-luokkalaisten järjestettävä ehkäisevän päihdetyön päivä ja hyvinvoinnin teemaviikko sekä muita hyvinvointiin liittyviä tapahtumia ja teemapäiviä. Erilaiset hyvinvointia tukevat toimenpiteet ovat tärkeitä työmuotoja koko kouluyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Koko kouluyhteisön hyvinvointiin tähtäävän työn lisäksi olennaista on koulukuraattoreiden tekemä hyvinvointia lisäävä ja -tukeva yksilökohtainen työ oppilaiden kanssa.

Wallin (2011:107) kirjoittaa, että hyvinvoinnin lisääminen on koko oppilaitosyhteisön vastuulla. Koulukuraattorin ammattitaitoa ei tulisi käyttää väärin ja pyrkiä säilyttämään vastuuta ehkäisevästä ja hyvinvointia lisäävästä työstä hänen harteilleen, vaan koulukuraattorin työssä tulisi näkyä enemmän konsultatiivinen työote ja konsultin rooli. Koulukuraattori voi konsultatiivisella työotteella auttaa opiskeluyhteisön muita toimijoita sekä vanhempia oivaltamaan omat voimavaransa sekä tietämyksensä ja näin ollen löytämään keinot toimia hankalissakin tilanteissa.

Riihimäen perusopetuksen koulukuraattoreiden konsultatiivinen työote suhteessa opetushenkilöstöön näyttäytyy mm. opetushenkilöstön tukemisena oppilaiden pedagogisissa asioissa (päävastuu opettajalla), osallistumisena opettajan ja huoltajan väliseen yhteistyöhön sekä yleisen tiedon välittämisenä oppilashuollosta sekä sosiaalitoimesta. Näillä toimilla on pyritty luomaan tiivistä ja hyvin toimivaa yhteistyötä opetushenkilöstön ja koulukuraattoreiden välille. Hyvin toimiva yhteistyö oppilaitoksen henkilöstön välillä on perusta hyvinvoivalle kouluyhteisölle.

3.4 Koulukuraattorin työhyvinvointi

Koulukuraattori toimii osaltaan hyvinvoinnin tuottajana kouluympäristössä. Keskeinen asia, että koulukuraattorien työ on tuloksellista, on se, että he itse voivat hyvin työssään. Yhtenä työhyvinvoinnin tekijänä sosiaalialan ammattilaisella voidaan pitää omien rajojen tunnistamista. Koulukuraattori kohtaa koulun arjessa väistämättä tilanteita, joissa oman ammatillisen osaamisen rajat tulevat vastaan. Omien rajojen ymmärtämisen lisäksi uupumusta ja turhautumista suojaavia tekijöitä ovat työyhteisön tuki, mahdollisuus vaikuttaa ja hallita omaa työtä, mahdollisuus konsultaatioon ja työnohjaukseen sekä selkeä rajanveto työn ja vapaa-ajan välille. (Haasjoki & Ollikainen 2010:29.) Esimerkiksi vakavien mielenterveydellisten ongelmien hoitoon tarvitaan usein psykiatrasta osaamista ja tiivistä hoitosuhdetta. Näihin tarpeisiin koulun sosiaalityö ei pysty vastaamaan. Tämän kaltaisissa tilanteissa korostuu yhteistyö perheiden kanssa sekä monialainen- ja ammatillinen yhteistyö.

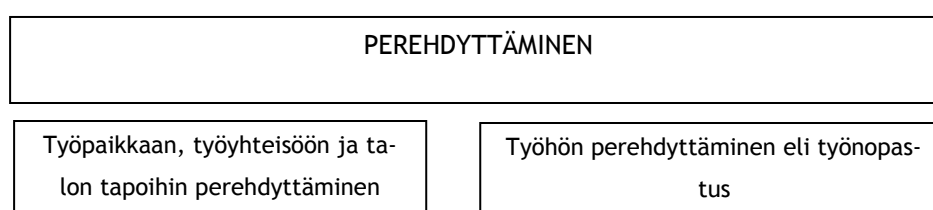
Tämän projektin yksi tavoite oli kartoittaa työhyvinvointia tukevia keinoja koulun sosiaalityössä Riihimäellä sekä pohtia uusia keinoja työhyvinvoinnin lisäämiseksi. Työhyvinvointia voidaan määritellä monien eri osatekijöiden summana. Työhyvinvoinnin kokemukseen vaikuttaa henkilön psyykinen hyvinvointi ja henkinen kunto, Sosiaalinen hyvinvointi, -vuorovaikutus ja -tuki sekä Fyysinen turvallisuus, -hyvinvointi ja -kunto. Näiden kolmen osatekijän lisäksi työhyvinvointiin vaikuttavat oleellisesti työolosuhteet ja -välineet, työyhteisö ja sen jäsenet, työtehtävät ja osaaminen sekä johtaminen ja esimiestyö. (Työturvallisuuskeskus 2012: 6.) Tällä hetkellä koulukuraattoreiden psyykkistä hyvinvointia tukevat työnohjaus, vertaistuki, yhteistyötahot ja mahdollisuus konsultointiin haastavissa tilanteissa. Sosiaalista hyvinvointia on pyritty lisäämään tiiviillä yhteistyöllä ja kollegiaalisella tuella kuraattorien kesken. Fyysiseen hyvinvointiin Riihimäen kaupunki tarjoaa TYHY-toimintaa ja erilaisia etuja Riihimäen liikunta- paikkoihin.

Koulukuraattoreiden työ on, kollegiaalisesta ja moniammatillisuudesta huolimatta, itsenäistä työtä. Työskentely yksin voi heikentää työhyvinvoinnin tunnetta, varsinkin kiireen ja haasteellisten asiakastilanteiden keskellä. Huolen puheeksi ottaminen on tärkeää oppilashuoltotyössä, mutta myös sosiaalialan ammattilaisten kesken. Keskusteluissa Riihimäen kuraattoreiden

kanssa nousi esiin avoimuus työhyvinvoinnin tekijänä. Avoimen keskustelun toivottiin parantavan työn kuormittavuutta ja näin ollen ehkäistä uupumusta. Yhtenä uutena työhyvinvointia lisäävänä toimenä kuraattoritiimi päätti vakiinnuttaa oman, tasaisin väliajoin kokoontuvan tiimin, jonka tarkoituksena on tarjota kollegiaalista tukea suunnitelmallisesti sekä jatkaa yhteisten työkäytäntöjen kehittämistä. (Projektitiimi 2015b.)

3.5 Perehdytyksen merkitys työhyvinvoinnille

Työhön perehdyttäminen on lain ohjaamaa toimintaa. Erityisesti työsopimuslaki, työturvallisuuslaki sekä laki yhteistoiminnasta yrityksissä käsittelevät perehdyttämistä. (Kupias & Peltonen 2009: 20.)

Kuvio 1: Perehdyttämisen suunnittelu ja toteutus (Työturvallisuuskeskus 2007: 2.)

Työhön perehdyttämisellä on tärkeä rooli henkilöstön kehittämisessä. Perehdyttämisellä voidaan parhaassa tapauksessa lisätä henkilöstön osaamista, parantaa työn laatua, lisätä henkisiä voimavaroja työssä jaksamisessa sekä vaikuttaa sairauspoissaoloihin vähentävästi. Työhön perehdyttämisellä tarkoitetaan kaikkia niitä toimia, joiden avulla työntekijä tulee tutuksi työympäristönsä, työnsä sekä työyhteisönsä kanssa. (Työturvallisuuskeskus 2009.) Riihimäellä järjestetään uusille työntekijöille perehdytystilaisuuksia kaksi kertaa vuodessa. Perehdytystilaisuuksissa käydään läpi perusasiat kaupungilla työskentelystä. Riihimäen perusopetuksessa työskentelevät kuraattorit saavat kaupungin tarjoaman perehdytyksen sekä oman koulun rehtori tutustuttaa uuden kuraattorin kouluun ja koulun käytäntöihin. Uusi kuraattori saa perehdytystä myös muilta koulukuraattoreilta sekä opetuspäälliköltä.

Kirjassa eettinen herkkyyks ammatillisessa toiminnassa kerrotaan ammatillisen toiminnan perustana olevan ammattitaito, joka sosiaalialalla hankitaan alan koulutuksella ja kokemuksella (Juujärvi ym 2011: 9). Nämä asiat ovat usein valmiina ammatillisella, joka siirtyy uuteen työhön, mutta jotta uuden työn aloitus sujuisi mahdollisimman hyvin, tulee uuden työntekijän perehdytyksestä huolehtia parhaalla mahdollisella tavalla.

Perehdytyksen apuna voidaan käyttää esimerkiksi perehdytysopasta. Perehdytysoppaan ei ole tarkoitus opettaa uudelle työntekijälle uutta työtä eikä se korvaa henkilökohtaista työhön perehdyttämistä, mutta sitä voidaan käyttää helpottamaan uuden työn omaksumista.

Uuden työn aloittaminen on aina jonkinasteinen kriisi, täytyy oppia ja omaksua uutta nopeassa tahdissa ja kyetä hoitamaan työ mahdollisimman itsenäisesti. On tärkeää, että uudelle työntekijälle tulee tunne: *Minä ymmärrän työni sisällön ja selviän siitä*. Kattava ja ajantasainen perehdytysopas voi tarjota uudelle työntekijälle tukea työn alkumetreille ja taas toisaalta myöhemmässä vaiheessa perehdytysoppaaseen voi palata muistin virkistämiseksi.

4 Projektin tarkoitus ja tavoitteet

Projektin päätavoitteena oli kehittää perehdytystoimintaa Riihimäellä koulun sosiaalityössä, joka myös osaltaan vastasi työkäytänteiden yhdentämisen tarpeisiin. Tavoitteena oli myös kartoittaa olemassa olevia työhyvinvoinnin tekijöitä sekä pohtia uusia työhyvinvointia tukevia toimintatapoja koulukuraattoreiden työn arkeen. Riihimäen perusopetuksen koulukuraattorit ovat tehneet työtä käytänteiden yhdentämiseksi ja toiminnan vakauttamiseksi jo pitkään, mutta esimerkiksi työntekijä vaihdokset ovat vaikeuttaneet pitkäjänteistä ja tuloksiin tähtäävää vakauttamistyötä.

Tämän projektin tarkoituksena oli saada jo aiemmin alkanut käytänteiden yhdentämistyö parempaan alkuun perehdyttämistoiminnan kehittämisen ohessa. Työn käytänteiden yhdentäminen jatkuu tämän opinnäytetyöprojektin jälkeenkin, mutta tässä kohdassa oli tärkeää nostaa koulukuraattorien työhön liittyviä peruskysymyksiä esiin ja etsiä ryhmäkeskustelujen avulla ratkaisuja sekä toimintamalleja työn laadukkaaseen ja yhdenmukaiseen hoitamiseen. Koulukuraattoreiden työssä on paljon asioita, joissa tarvitaan harkintaa ja joustavaa päätöksentekoa, eikä työnkäytänteitä voi täysin yhdentää, mutta tällä projektilla pyrittiin luomaan hyvä perusta yhtenäisemmälle koulun sosiaalityölle, joka on sovellettavissa tilanteiden vaatimalla tavalla.

Perehdyttämistoiminnan kehittämisestä syntyi tuotoksena perehdytysopas koulun sosiaalityöhön Riihimäen perusopetukseen. Projektin toisena tuotoksena oli perehdytysoppaan esittelytilaisuus Riihimäen sivistyspalvelukeskuksen opetuspäällikölle sekä perusopetuksessa työskenteleville koulukuraattoreille.

Omia henkilökohtaisia tavoitteita minulla oli projektityöskentelytietojen - ja taitojen lisääntyminen sekä teoreettisen tietoperustan vahvistuminen koulun sosiaalityöstä ja työhyvinvoinnista. Henkilökohtaisiin tavoitteisiin lukeutui myös projektin aikataulussa pysyminen. Projektille suunniteltu aikataulu oli tiukka, mutta siinä oli huomioitu se, että se oli mahdollista toteuttaa.

4.1 Hyödynsaajat

Tässä projektissa suurimmiksi hyödynsaajiksi voidaan nähdä perusopetuksessa työskentelevät koulukuraattorit. Koulukuraattorien saama hyöty näyttäytyy projektissa toteutettujen ryhmäkeskustelujen aikana tullessa ideoina ja oivalluksina työn kehittämisen suhteen, koulukuraattorien työkäytänteiden yhdistämistyön eteenpäin viemisen sekä valmiin perehdytysoppaan valossa. Valmis perehdytysopas tarjoaa apua ja tukea uusien työntekijöiden ja opiskelijoiden työhön perehdyttämiseen. Hyvän perehdytyksen hyödyiksi voidaan nähdä työhön oppimisen tehostumisen sekä työn oppimiseen tarvittavan ajan lyhenemisen. Hyvä perehdytys luo lisäksi myönteistä suhtautumista työhön ja työyhteisöön ja näin ollen vahvistaa työhön sitoutumista. Työntekijän myönteisellä sitoutumisella työhön ja työyhteisöön voidaan vaikuttaa esimerkiksi poissaoloihin ja työntekijöiden vaihtuvuuteen. (Penttinen & Mäntynen 2009:3-4.) Opas toimii myös arjen työssä hyödynnettävänä työvälineenä jo pidempään työssä olleille.

Perehdytysoppaan hyödyntämisestä muilla keinoilla on käyty keskustelua ja todennäköisesti opas tulee tulevaisuudessa löytymään Peda.net-kouluverkosta, joka on Jyväskylän yliopiston koulutuksen tutkimuslaitoksen ylläpitämä pedagoginen yhteisöpalvelu (Peda.net 2015). Peda.netissä julkaistaessa oppaan käyttäjäryhmän saisi määriteltä, jolloin ne ammattiryhmät jotka voisivat hyötyä työssään oppaan tarjoamasta informaatiosta, pääsisivät sitä hyödyntämään. Toinen julkaisukanava olisi Riihimäen kaupungin intranet, jolloin käyttäjäryhmä olisi laajempi.

Edellä mainittujen lisäksi perehdytysopas tarjoaa tietoa koulukuraattorin työstä myös muille koulun henkilökuntaan kuuluville. Opasta voi käyttää yhtenä välineenä opetushenkilöstön ja koulukuraattorin yhteistyön tiivistämiseksi/luomiseksi sillä ajatuksella, että on yhteistyön kannalta ensiarvoisen tärkeää tietää mitä toisen työnkuvaan kuuluu ja mikä rooli hänellä on työyhteisössä.

4.2 Projektin tuotosten kriteerit

Perehdytysoppaan laadullisiksi kriteereiksi asetettiin seuraavat asiat; selkeys, innostusta herättävä, johdonmukaisuus, käytännönläheinen asiasisältö, tiivis tietopaketti sekä perehdytysoppaan tulisi olla esteettisesti miellyttävä. Tärkeimpiin, perehdytysoppaalle asetettuihin kriteereihin lukeutui myös se, että koulukuraattorit voivat hyödyntää sitä työvälineenä. Työvälineenä opas tulee palvelemaan siten, että se on koulukuraattoreilla helposti saatavilla esimerkiksi työpöydällä tai sähköisesti tietokoneen työpöydällä ja oppaasta voi tarvittaessa tarkistaa toimintaohjeita sekä yhdessä sovittuja käytäntöjä. Määrällisiä kriteerejä oppaalle olivat 1) kovakantinen paperiversio ”käsin kosketeltava kansio” sekä 2) sähköinen versio oppaasta.

Perehdytysoppaan esittelytilaisuudelle olin asettanut laadullisiksi kriteereiksi selkeyden, johdonmukaisuuden ja ytimekkyyden. Määrällisiä kriteerejä esittelytilaisuudelle oli tärkeiden henkilöiden paikalla olo. Projektin kannalta tärkeitä henkilöitä tässä esittelytilaisuudessa olivat koulukuraattorit ja opetuspäällikkö.

Projektin tuotoksille asetetut kriteerit olivat pääasiassa sellaisia, joita voitiin arvioida projektin lopussa. Osassa kriteereistä vain käytäntö näyttää miten niissä on onnistuttu, eikä niitä voitu tässä kohdassa arvioida realistisesti.

5 Projektin toteuttaminen

Käytännön toteutusprosessi koostui opinnäytetyön suunnittelu-, toteutus- ja arviointivaiheista. Opinnäytetyön toimintakeskeinen osuus toteutettiin perusopetuksessa työskentelevien koulukuraattoreiden kanssa. Projektia toteutettaessa olin myös puhelin- ja sähköposti yhteydessä sivistyspalvelukeskuksen henkilökuntaan, joilta sain tarvittavia tietoja ja liitteitä perehdytysoppaaseen. Projektin toteutustiimiin kuului olennaisesti myös arvioiva taho, joka koostui koulukuraattoreiden lisäksi Riihimäen sivistyspalvelukeskuksen opetuspäälliköstä.

Projektissa käytettävä aineisto koostui teoreettiseen viitekehykseen soveltuvasta lähdekirjallisuudesta, projektitiimin tuottamasta aineistosta ryhmäkeskusteluissa, omasta havainnoinnista ryhmäkeskustelujen aikana sekä omasta tietämyksestä ja kokemuksesta koulun sosiaalityöstä.

5.1 Projektin suunnittelusta projektin toteutukseen

Opinnäytetyön suunnitteluvaihe alkoi tammikuussa 2015 ”opparistartilla”, jolloin minulla ei ollut vielä opinnäytetyön aihetta. Aiheen opinnäytetyölleni valitsin helmikuussa 2015, mutta varsinainen projektin suunnitteluvaihe pääsi käynnistymään vasta maaliskuussa Riihimäen perusopetuksessa työskentelevien koulukuraattorien tapaamisella. Tässä vaiheessa minulla ei ollut vielä virallista tutkimuslupaa Riihimäen kaupungin sivistyspalvelukeskuksen johtajalta, mutta työskentelylle oli alustava lupa ja puolto sivistyspalvelukeskuksen opetuspäälliköltä, joten pääsimme aloittamaan työskentelyn projektitiimin kanssa.

Maaliskuussa 2015 tapasin koulukuraattoritiimin ensimmäistä kertaa projektin suunnittelutyön merkeissä. Ensimmäisellä tapaamisen tarkoituksena oli kartoittaa tulevan perehdytysoppaan sisältöä, keskustella kehittämistyön tavoitteista ja sopia kevään 2015 kestävästä yhteistyöstä. Ennen ensimmäistä tapaamista olin tehnyt internetistä hakuja perehdyttämisestä sekä perehdytysoppaista ja tutustunut löytämiini sosiaalialan perehdytysoppaisiin. Taustatyön pohjalta olin laatinut projektitiimille ehdotelman tulevan perehdytysoppaan sisällöstä. Kävimme luon-

nostelmaa lävitse ja se hyväksyttiin pienin muutoksin. Kävimme läpi myös projektin aikataulun ja sovimme ryhmätyöskentelyn ajankohdat ja alustavat teemat ryhmäkeskusteluihin. Projektitiimin tapaamisia sovimme olevan yhteensä 5 kertaa, jotka toteutettiin huhtikuu-kesäkuu 2015 välillä.

Huhtikuussa 2015 teimme työelämätahon kanssa virallisen sopimuksen opinnäytetyön tekemisestä sekä laitoin tutkimusluvan vireille Riihimäen kaupungin sivistystoimenjohtajalle. Lupa myönnettiin saman kuun aikana. Huhtikuussa osallistuin myös tiedonhankintapajaan sekä toiminnallisten opinnäytetöiden työpajaan. Huhtikuussa alkoi myös opinnäytetyö suunnitelman kirjoittaminen ja yhteistyö opinnäytetyötäni ohjaavan lehtorin kanssa.

Suunnitteluvaiheen keskeisiä tuloksia olivat teoreettisen viitekehyksen tarkentuminen ja lähteaineiston hakeminen ja siihen tutustuminen. Suunnitteluvaiheessa keskeistä oli myös projektin tavoitteiden ja tarkoituksen tarkentuminen ja työskentelyn suunnitteleminen asetettujen tavoitteiden pohjalta.

Projektin toteutusvaihe käynnistyi osittain päällekkäin suunnitteluvaiheen kanssa huhtikuussa 2015 koulukuraattoreiden tapaamisilla ja yhteisillä ryhmäkeskusteluilla. Toteutusvaihe arvioitiin kestäväksi kokonaisuudessaan huhtikuu-elokuu 2015 ajan. Ryhmäkeskustelujen lisäksi toteutusvaiheeseen kuului perehdytysoppaan työstäminen, perehdytysoppaan esittelytilaisuuden valmistautuminen sekä opinnäytetyöraportin tekeminen. Toteutusvaiheessa olennaista oli aikataulussa pysyminen ja sovittujen tuotosten tekeminen, jotta sain työn etenemiselle oleelliset arvioinnit ja kehittämisehdotukset työelämätaholta.

Ryhmäkeskustelujen pohjalta aloitin perehdytysoppaan luomisen huhtikuussa 2015 ja kesäkuun alussa luovutin ensimmäisen raakaversion oppaasta kuraattoreille arvioitavaksi. Kuraattorit tutustuivat perehdytysoppaan ensimmäiseen versioon ja antoivat kehittämisehdotuksen laadun parantamiseksi ennen vuosilomille jäämistään. Kesän aikana korjasin perehdytysopasta annettujen korjausehdotusten mukaan. Vuosilomien jälkeen tapasin yhtä koulukuraattoria ennen perehdytysoppaan esittelytilaisuutta ja kävimme yhdessä läpi kesän 2015 aikana valmistunutta perehdytysopasta. Tässä tapaamisessa sain vielä kehittämisehdotuksia oppaaseen ja toteutin ne ennen oppaan esittelytilaisuutta.

5.1.1 Ryhmäkeskustelut projektin toteuttamisen menetelmänä

Työskentely menetelmäksi valikoitui ryhmäkeskustelut kehittämistyöhön osallistuvien kolmen koulukuraattorin kanssa ja ne toteutettiin ennalta sovittuina ajankohtina. Riihimäen kaupungin perusopetuksen kolme koulukuraattoria muodostavat yhdessä työtiimin. Työtiimi voidaan määritellä yksinkertaisesti sellaiseksi työntekijäryhmäksi, jotka pyrkivät työllään yhteiseen

päämäärään ja tekevät työtä sen saavuttamiseksi (Salomäki 2002:16). Tämä määritelmä tukee myös projektin tarkoitusta, joka oli työ käytänteiden yhdentäminen ja työn kehittäminen yhdessä, tiiminä.

Oma roolini ryhmäkeskusteluissa oli toimia projektitiimin vetäjänä ja samalla fasilitoida keskusteluja. Fasilitoinnilla tarkoitetaan neutraalia ryhmäprosessin ohjaamista, jossa sisällön tuottamisesta vastaavat ryhmän osallistujat. Fasilitaattori ei puutu ryhmäprosessin aikana syntyneisiin asiasisältöihin vaan hänen roolinsa on suunnitella prosessi ja valita parhaat toimintatavat ja menetelmät prosessin tavoitteiden saavuttamiseksi. Neutraali ryhmäprosessin ohjaus antaa tilaa osallistujien osaamisen jakamiselle sekä yhteisen ymmärryksen syntymiselle. (Kantojärvi 2012: 11, 36.) Omaan rooliini tässä projektissa kuului projektitiimin tapaamisten teemojen suunnittelu, ryhmäkeskusteluissa tuotetun tiedon ylös kirjaaminen sekä sen edelleen tuottaminen perehdytysoppaaseen. Ryhmäkeskustelujen aikana haastoin ja ohjasin projektitiimiä pohtimaan ja keskustelemaan erilaisista koulukuraattoreiden perustehtävään ja hyvinvointiin liittyvistä teemoista, mutta en osallistunut itse sisällön tuottamiseen tai keskusteluun aktiivisesti. Tämän tarkoituksena oli se, että koulun sosiaalityön asiantuntijat pääsivät tiiminä yhdistämään osaamistaan ja pohtimaan työnsä keskeisiä kysymyksiä.

Projektitiimin tapaamiset nauhoitettiin osallistujien suostumuksella. Äänitallenteet toimivat minulle muistin virkistäjinä perehdytysoppaan sisältöä auki kirjoittaessani, joten nauhoitteita ei litteroitu. Nauhoitteet hävitettiin asianmukaisesti oppaan valmistuessa.

Ryhmäkeskustelu menetelmällisenä valintana oli luontevin toteuttamismenetelmä projektille, koska projektitiimi oli motivoitunut ja keskusteleva. Erilaisia toteuttamismenetelmiä pohtiesani tulin siihen lopputulokseen, että löyhästi strukturoidut ryhmäkeskustelut palvelevat parhaalla mahdollisella tavalla tätä projektia. Ryhmäkeskusteluissa löytyi tilaa avoimelle keskustelulle sekä yhteiselle pohdinnalle, joiden avulla projektin tavoitteet pyrittiin saavuttamaan. Ryhmäkeskustelujen tavoitteena muiden tavoitteiden ohella oli avoimen vuorovaikutuksen parantuminen, tiimityön vahvistuminen sekä yhdessä sovittuihin asioihin sitoutuminen.

5.1.2 Ryhmäkeskustelut työkäytänteiden yhdentäjänä

Ryhmäkeskustelut olivat olennainen osa projektin toteuttamista ja asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Ryhmäkeskustelujen tarkoituksena oli jakaa tietoa olemassa olevista työkäytännöistä sekä herättää keskustelua niistä. Tarkoituksena oli myös pohtia työhyvinvoinnin toteutumista niin yksilö -kuin työyhteisötasolla. Keskustelujen tarkoitus voitiin nähdä yhteisiä käytänteitä vahvistavana sekä toisaalta keskusteluissa avautui tilaisuus kritisoida valloillaan olevia toimintatapoja, joihin kaivattiin muutosta.

Ryhmäkeskusteluissa jokainen koulukuraattori kertoi oman koulunsa käytänteistä sekä omista toimintatavoistaan tapaamisten teemojen mukaisesti.

Jokaisella tapaamisella kävimme oppaan sisältöä kokonaisuudessa läpi, joka auttoi minua viemään opasta kirjallisessa muodossa eteenpäin. Nostan alla olevissa kuvauksissa tapaamisten sisällöstä oleellisia asioita ns. keskustelujen tähtihetkiä esiin, koska ne olivat koko projektin kannalta olennaisimpia. Oppaan sisältö rakentui suurelta osalta ryhmäkeskustelujen perusteella ja oppaan sisältö ja sisällölliset perustelut on kuvattu tarkemmin luvussa 4.

Olimme tavanneet projektitiimin kanssa ensimmäisen kerran maaliskuussa 2015 jolloin olimme suunnitelleet alustavaa sisällystä perehdytysoppaalle jo aiemmin laatimana suunnitelman pohjalta. Huhtikuun 16.päivä oli ensimmäinen ryhmätapaaminen perehdytysoppaan sisällöstä keskustelun merkeissä. Ensimmäisenä aiheena ryhmässä oli perehdytysoppaan yleiset asiat. Olin pohtinut ja kirjannut ylös ennen ensimmäistä tapaamista yleisiä työsuhteeseen ja työn käytännön sujuvuuteen liittyviä asioita, jotka olisi hyvä kirjata myös koulun sosiaalityön perehdytysoppaaseen, vaikka ne löytyisivätkin Riihimäen kaupungin omasta perehdytysmateriaalista. Vaikka tarkoitukseni ei ollut tuottaa ryhmäkeskusteluissa sisältöä, oli minun kuitenkin huolehdittava, että keskustelut pysyvät rajattuina ja siitä syystä olin ensimmäiselle tapaamiskerralle koonnut hieman aineistoa, jotta perehdytysoppaan luominen pääsisi kunnolla vauhtiin.

Ensimmäisessä tapaamisessa kävimme läpi myös moniammatillista yhteistyötä sekä oppaan muuta sisältöä. Sisällöstä keskusteltaessa projektitiimillä nousi esiin ajatus, että oppaassa oleellista olisi se, että siellä on tietoa siitä, mistä lisätietoa oppaassa mainituista asioista löytyy. Ensimmäinen tapaaminen toi esiin koulukuraattorien laajan työnkuvan ja herätti minut projektin vetäjänä pohtimaan oppaan sisällön rakentumista niin, että se tulisi vastaamaan olemassa olevaa tarvetta ja siellä oleva tieto olisi koulukuraattorin työn arjen kannalta merkityksellistä. Tapaamisen päätteeksi sovimme, että kirjoitan projektitiimin keskusteluiden pohjalta syntyneet asiat perehdytysoppaaseen ja lähetän tuotokseni projektitiimille sähköpostilla viimeistään viikkoa ennen seuraavaa tapaamista, jotta he voivat tutustua kokoamaani materiaaliin ennen sitä.

Toisella tapaamiskerralla, 30.4.2015, kävimme alkuun läpi edellisen tapaamisen perusteella auki kirjoittamani asiat oppaasta, joihin projektitiimi oli tutustunut ennalta. Pyysin palautetta ja herättelin keskustelua oppaassa olevista asioista. Tärkeää oli saada projektitiimiltä tietoa, oliko jo oppaassa olevat asiat merkityksellisiä ja oliko heillä herännyt ajatuksia siitä, mitä oppaan yleiseen osioon olisi vielä lisättävä. Keskustelun myötä oppaaseen tulevat asiat sekä sisältö tarkentuivat ja näin pääsimme projektissa eteenpäin.

Toisen tapaamiskerran virallisena teemana oli koulukuraattorin perustehtävä. Olin valmistautunut tulevaan ryhmäkeskusteluun pohtimalla itse koulukuraattoreiden perustehtävää ja mahdollisia haasteita sen toteuttamisessa, jotta osasin esittää tarkentavia kysymyksiä keskustelun edetessä sekä myös sopivissa kohdissa katkaista keskustelun ja pysäyttää tiimi pohtimaan jotakin keskustelussa noussutta asiaa tarkemmin.

Projektitiimin keskustellessa koulukuraattorin perustehtävästä esiin nousi tärkeitä pohdintojen aiheita, kuten koulun toimintakulttuurin heijastuminen perustehtävään ja sen tuomat eroavaisuudet toimintatavoissa. Myös oman työnkuvan raamit koettiin häilyviksi, koska työnkuva on laaja. Tästä heräsi keskustelua siitä, mihin vetää raja, jotta oma työssä jaksaminen ei vaarannu. Perustehtävästä keskustelu koettiin tärkeäksi, koska sen avulla voitiin tarkastella kriittisesti omaa työtä ja pysähtyä työn kannalta merkittävien asioiden äärelle, kuten esimerkiksi lainsäädännön moninaiseen vaikutukseen koulun sosiaalityössä. Toimintatavoista keskustelu jakaa myös hyviä käytänteitä, auttaa työn kehittämisessä ja auttaa huomioimaan ne kohdat, joissa työkäytänteiden yhdentäminen on tarpeen.

Kolmas tapaaminen oli 11.5.2015. Tapaamisen aluksi kävimme läpi oppaan sisältöä tuttuun tapaan sekä kävimme keskustelua oppaan kriteereistä, jotka tarkentuivat keskustelun myötä. Sovimme myös perehdytysoppaan esittelytilaisuudesta, johon osallistuisi projektitiimin lisäksi opetuspäällikkö. Tapaamisessa jatkettiin perustehtävän pohtimista sekä hyvinvointia; mitä se on ja mitä se merkitsee. Perustehtävä ja perustehtävän suorittamiseen saatu tuki nousi esiin projektitiimin keskusteluissa. Uuden Sosiaalihuoltolain sekä vuonna 2014 uudistuneen oppilas- ja opiskeluhoitolain tuomien muutosten vaikutuksiin perustyössä sekä osaan työn käytäntöihin liittyvistä asioista kaivattiin entistä vahvempaa tukea, yhteistyötä ja yhteistä pohdintaa. Työssä kohdatut epäselvyydet vaikuttavat suoraan työn hallinnan tunteeseen ja tätä kautta työhyvinvointiin.

Perehdytysoppaassa hyvinvointi on omana lukunaan ja siihen on sisällytetty koulukuraattorin rooli hyvinvoinnin tuottajana kouluyhteisössä sekä työntekijän oma työhyvinvointi ja siitä huolehtiminen. Olin käynyt ennen kolmatta tapaamista läpi työhyvinvoinnin osatekijöitä teorian kautta läpi ja lähdin hakemaan projektitiimiltä vastauksia siihen, miten työhyvinvoinnin osatekijöihin vastataan joko kaupungin palveluiden/työntekijä etuuksien kautta ja miten työntekijät itse omalla toiminnallaan vaikuttavat tällä hetkellä omaan työhyvinvointiinsa. Kerroin työhyvinvoinnista ja sen määrittelystä projektitiimille, jonka jälkeen he kävivät keskustelua aiheesta. Työhyvinvointi koettiin itsestäänselvydeksi, ainakin teoriatasolla, mutta ryhmälle heräsi kysymys; osataanko työhyvinvoinnista huolehtia oikeasti? Yhteenveto tästä keskustelusta oppaan sisältöä ajatellen oli, että vaikka työhyvinvoinnin tekijät ja keinot ovat tiedossa, ei sen merkityksen korostaminen itsenäistä työtä tekeville ole liioiteltua. Tarkoituksena oli myös pohtia, millä keinoin omaan työhyvinvointiin voisi vaikuttaa olemassa olevien tukikeinojen

lisäksi. Asiaa pohdittaessa projektitiimin yhteinen kokemus oli, että yhteistyön lisääminen esimerkiksi työparityöskentelyn merkeissä tukisi työhyvinvointia. Keskustelussa nousi esille myös muita työhyvinvointia tukevia keinoja, kuten 1) työn käytänteiden yhdentäminen 2) Omien ammatillisten rajojen tunnistaminen ja sitä kautta myötätuntuupumuksen ehkäisy 3) avoimuus omassa tiimissä ja huolenpuheeksi ottaminen tarpeen mukaan 4) rajanveto työ- ja vapaa-ajan välille sekä 5) työajan hallinta ja työn rajaaminen. Kaikki nämä keinot tukevat toteutuessaan työhyvinvointia ja vastuu näiden asioiden toteutumisesta omassa työssä lepää pääasiassa työntekijän omilla hartioilla silloin kun muut edellytykset työn laadukkaaseen hoitamiseen täyttyy.

Neljäs ryhmäkeskustelu käytiin 2.6.2015. Tapaamisen alussa käytiin oppaan sisältöä ja rakennetta läpi hyvin yksityiskohtaisesti ja projektitiimi antoi siihen korjausohjeituksensa. Tapaamisen aiemmin sovittu teema oli koulukuraattoreiden yhteistyö huoltajien ja opetushenkilöstön kanssa sekä toiminta haasteellisissa tilanteissa. Olin pohtinut ennakkoon yhteistyön merkitystä sekä koulukuraattorien työssään kohtaamia haasteellisia tilanteita. Ryhmäkeskustelu alkoi yhteistyön pohdinnalla. Tiiviin yhteistyön merkitys huoltajiin päin oli yksimielisesti tärkeää ja siitä haluttiin oppaaseen oma kappale. Myös hyvän yhteistyösuhteen luomista opetushenkilöstöön päin pohdittiin ja projektitiimi esitti keinoja, millä hyvää yhteistyötä voi pitää yllä ja millä keinoin sitä voi pyrkiä lisäämään. Esiin nousi mahdollisuus teettää esimerkiksi palautekysely kuraattorin työstä opetushenkilöstölle. Palautekysely toimisi välineenä työn kehittämisessä.

Koulukuraattoreiden kohtaamia haastavia tilanteita työnarjessa pohdittiin yhdessä. Esitin perehdytysoppaaseen tulevaksi omat kappaleet väkivaltaisten tilanteiden kohtaamisesta sekä lastensuojeluilmoituksen tekemisestä. Projektitiimi oli yhtä mieltä siitä, että nämä, haastaviksikin mahdollisesti muodostuvat tilanteet olisi hyvä käydä perehdytysoppaassa läpi, ainakin pääpiirteittäin.

Tapaamisen lopussa kävimme myös yhteistä keskustelua siitä, miten tekeillä oleva opas tulee palvelemaan työvälineenä koulukuraattoreita. Tässä hetkessä projektitiimi koki, että opas on työväline, jota päivitetään, siitä voi tarkistaa asioita ja siihen voi vedota, koska sisältö koostuu yhdessä sovituista asioista. Todellisuudessa oppaan käyttöä työvälineenä voidaan realistisesti arvioida vasta sen käyttöön oton jälkeen, mutta oppaan työstämisen mielekkyyden kannalta oli hyvä, että sille oli jo asetettu odotuksia siitä, miten sitä voi hyödyntää.

Viides ja viimeinen tapaaminen projektitiimin kanssa oli 15.6.2015. Tapaamisessa kävimme opasta jälleen kerran kohta kohdalta läpi, mutta uusia asioita ei enää otettu käsittelyyn Projektitiimin kokemus oppaan sisällöstä oli, että sinne oli onnistuttu kirjaamaan juuri ne asiat, jotka projektin aikana oli koettu tärkeäksi.

Sovimme, että teen tarvittavat korjaukset ja lisäykset oppaan sisältöön 1,5 viikkoa ennen koulukuraattoreiden jäämistä kesälomille, jotta he ehtivät huolella lukea oppaan ja antamaan siihen kehittämisehdotuksensa ennen vuosilomille jäämistä. Viidennen kerran puitteissa sain myös projektitiimin kokoamat lomakkeet ja työvälineet muistitikulla, joita oli tarkoitus lisätä perehdytyskansion liitteiksi.

5.2 Projektin arviointivaihe

Projektin arviointivaihe alkoi elokuussa 2015 perehdytyskansion esittelytilaisuudessa, johon osallistui koulukuraattoreiden lisäksi sivistyspalvelukeskuksen opetuspäällikkö. Esittelytilaisuuden jälkeen opas jäi arvioitavaksi työelämätaholle (koulukuraattorit ja opetuspäällikkö), joka kävi perehdytysoppaan läpi ja antoi vielä kehittämis-/korjausehdotuksensa. Sain työelämätaholta korjausehdotukset ennen elokuun puoliväliä, jonka jälkeen tein toivotut korjaukset oppaaseen.

Valmiin, viimeistellyn oppaan lähetin elokuun 2015 lopussa sähköpostilla opetuspäällikölle sekä koulukuraattoreille. Sähköpostin liitteeksi laitoin myös arviointilomakkeet heille täytettäviksi, joilla arvioitiin opasta asetettujen kriteerien valossa sekä ryhmäkeskustelujen toteutuksen vastaamista tarpeeseen.

Projektin arviointivaiheeseen kuului myös opinnäytetyöraportin loppuun saattaminen sekä projektin esittely opinnäytetyön arvioivassa seminaarissa.

5.3 Eettiset kysymykset

Sosiaalityön eettisyyttä ohjaa lainsäädäntö. Asiakkaan on voitava luottaa siihen, että hänen asiaansa suhtaudutaan kunnioittavasti, luottamuksella sekä lainsäädäntöä noudattaen. (Wallin 2011: 126.) Sosiaalialalla, jossa lainsäädäntö tuntuu olevan alati kehittyvä, on ensiarvoisen tärkeää, että työntekijä seuraa aikaansa ja tiedostaa yhteiskunnassa tapahtuvia muutoksia ajantasaisesti sekä on itse aktiivinen oppija ja kärryillä pysyjä uusien lakimuutosten edessä.

Koulukuraattorit painivat monien eettisten kysymysten parissa tehdessään työtä ala- ja yläkoulun oppilaiden, heidän vanhempien sekä kouluyhteisön kanssa. Uutta pohdintaa on tuonut uusi laki oppilas- ja opiskelijahuollosta, joka vie koulukuraattoripalveluita vahvemmin myös alakouluihin. Eettistä pohdintaa herättää koulukuraattorin rooli alakouluikäisten oppilaiden kanssa tehtävässä työssä. Koulukuraattorin työn pääpaino on uudesta lakimuutoksesta huolimatta yläkouluikäisten oppilaiden kanssa tehtävä työ, mutta tarpeen vaatiessa kuraattoripalveluita tarjotaan myös esi- ja alakouluikäisille. Näissä tapauksissa työntekijältä vaaditaan vankkaa ammattitaitoa ja valmiutta kohdata eri-ikäisiä oppilaita. Vahva perustehtävän hallit-

seminen auttaa koulukuraattoreita laajentamaan työkenttäänsä myös esi- ja alakoulujen puolelle. Sosiaalialan ammattieettiset ohjeet kertovat, että sosiaalialan ammattilaisella tulee olla omasta työalueestaan riittävästi tietoa, jotta hän voi toimia oman alansa asiantuntijana (Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet 2013). Hyvä perehdytys on yksi keino vankan perusosaamisen luomiseksi, johon tässä projektissa syntynyt perehdytysopas pyrkii osaltaan vastaamaan.

Valmiin perehdytysoppaan julkaiseminen on herättänyt minut pohtimaan paljon koulukuraattorien työn julkisuutta. Olen pohtinut oppaan julkaisemista niin opinnäytetyötä ohjaavan lehtorin, projektitiimin kuin myös Riihimäen kaupungin opetuspäällikön kanssa. Selvää vastausta tähän kysymykseen ei ole vielä tullut, mutta toistaiseksi olemme päätyneet siihen, että opas ei olisi täysin julkinen eikä sitä julkaista kokonaisuudessaan *Theseuksessa*. Se miksi tähän päädyttiin juontaa juurensa siitä kysymyksestä, mikä on riittävä tieto koulukuraattorien työstä esimerkiksi oppilaiden huoltajille? Valmis perehdytysopas sisältää paljon tietoa mikä on olennaista koulukuraattorien työn kannalta, mutta ns. ulkopuolisille henkilöille täysin turhaa. Koulukuraattorit huolehtivat osaltaan itse oman työnsä kertomisesta esimerkiksi vanhempain illoissa, jolloin he itse määrittävät sen, mikä on tärkeää tuoda esiin ja mistä oppilaiden vanhempien on hyvä tietää. Mielestäni näin on hyvä, eikä tässä kohdassa ole perusteltua julkaista opasta täysin julkisena.

Tämän projektin tavoite oli pyrkiä yhdentämään koulukuraattoreiden työkäytänteitä. Tämä oli tärkeä tavoite myös eettisestä näkökulmasta. Työkäytänteiden yhdentämisellä on pyritty rakentamaan yhdenmukaisempaa linjaa kuraattorityölle. Käytänteiden yhdenmukaistumisen tarkoituksena on mm. palveluiden tasa-arvoisuudesta huolehtiminen. Eettinen pohdinta on sosiaalialan työssä ikuisuus kysymys, eikä kaikkii eettisesti askarruttaviin kysymyksiin saada koskaan vastausta. Silti sitä tulisi harjoittaa aktiivisesti ja pohtia miten ammattietiikka näytetään arjen perustyössä, onko omat, työssä tekemät ratkaisut eettisesti kestäviä ja minkälaisin keinoin työn laadukkuutta voitaisiin parantaa.

6 Projektin tuotokset

Tästä projektista syntyi kaksi tuotosta 1) perehdytysopas Riihimäen perusopetuksessa työskenteleville koulukuraattoreille sekä 2) oppaan esittelytilaisuus, johon osallistuivat itseni ja koulukuraattorien lisäksi opetuspäällikkö. Seuraavissa alaluvuissa kerrotaan tarkemmin projektin tuotoksista sekä sisällöllisistä perusteluista.

6.1 Perehdytysopas

Perehdytysoppaan tulee ensisijaisesti olla toimiva työväline koulukuraattoreille. Työvälineenä opas palvelee niin, että siihen on koottu tiivistetysti tietoa kuraattorin perustyöstä ja kuraattoreiden yhdessä sopimista asioista käytännön työhön liittyen. Perehdytysopas toimii perehdyttämisen apuvälineenä uusille työntekijöille samoin kuin opiskelijoille. Tein perehdytysoppaasta kaksi eri versiota, toinen on tulostettava ”pöytäversio” ja toinen on sähköinen versio. Versiot oppaasta ovat sisällöllisesti samanlaiset, mutta tulostettavasta paperiversiosta on poistettu hyperlinkit ja lisätty jokaiseen lukuun muistiinpanotilaa.

Perehdytysoppaan sisältö valikoitui käytyjen ryhmäkeskustelujen perusteella niin, että siinä käsitellään käytännössä koulun sosiaalityötä vain koulukuraattorien näkökulmasta. Perehdytysopas ei tarjoa kattavasti tietoa muiden ammattiryhmien tekemästä työstä, esimerkiksi koulupsykologien työstä, vaikka koulukuraattori tekeekin tiivistä yhteistyötä monialaisesti. Tämä sisällön rajaaminen tehtiin sen vuoksi, että koulukuraattoreiden työalue on hyvin laaja ja monialaista yhteistyötä syntyy runsaasti, joten tässä kohdassa perehdytysoppaan sisältö oli järkevintä rajata koskemaan vain koulukuraattoreiden työtä. Myöhemmässä vaiheessa oppaaseen on tarkoitus lisätä enemmän tietoa ja päivittää sitä tarpeen vaatiessa.

Tähän lukuun olen lisännyt otteita valmiista perehdytysoppaasta sisällön kuvailun tueksi. Suorat lainaukset koostamastani perehdytysoppaasta erottautuvat muusta tekstistä sisennettyinä.

Perehdytysopas alkaa tekijän alkusanoilla, jotka ovat tekijän kertomus oppaan tekoprosessista, oppaan käyttötarkoituksesta ja sen jatkotyöstämisestä. Halusin kirjoittaa ensimmäiseen lukuun henkilökohtaisen tervehdyksen ja kiitoksen oppaan tekemiseen osallistuneille. Päädyin tähän ratkaisuun, koska halusin oppaaseen jotain henkilökohtaista. Halusin tuoda oppaaseen muutakin, kuin pelkkää tiukkaa asiaa, joten alkusanojen lisäksi oppaasta löytyy kuvia ja lyhyitä mietelmiä esimerkiksi A.A. Milneltä ja Tove Janssonilta. Mietelmien tarkoitus on keventää raskasta asiasisältöä ja toisaalta myös herättää ajatuksia.

Toisessa luvussa kuvataan Riihimäen alueellinen jako ja koulukuraattoreiden - ja psykologien työalueilla olevat ylä- ja alakoulut. Tämä luku jäi ainoaksi, jossa kuvataan koulukuraattorien ja koulupsykologien tekemää yhteistyötä. Vaikka yhteistyö on tiivistä ja kuraattorit ja psykologit työskentelevät työpareina jäi tarkempi yhteistyön määrittely oppaasta puuttumaan. Toisaalta puutos jätettiin tietoisesti oppaaseen, koska opasta käyttävät koulukuraattorit voivat lisätä oleellisia, puuttuvia tietoja sinne myöhemmässä vaiheessa. Tässä kohdassa nähtiin, että opas saadaan hyvään alkuun ja sitä päästään käyttämään. Mahdolliset puutteet oppaassa tulevat esiin sen käyttämisen myötä ja sen takia opas pyrittiin luomaan mahdollisimman helposti päivitettäväksi. Toisessa luvussa on myös tieto Riihimäen kaupungin järjestämästä perehdy-

tystilaisuudesta uusille työntekijöille. Vaikka perehdytysoppaan on tarkoitus antaa kattavaa tietoa koulukuraattorien työstä Riihimäellä perusopetuksen parissa, ei sieltä kuitenkaan löydy kaikkea tietoa Riihimäen kaupungilla työskentelystä, joten oppaan ei ole tarkoitus korvata kaupungin järjestämää perehdytystilaisuutta.

Kolmas luku käsittelee Riihimäen sivistyspalvelukeskusta ja koulukuraattoreiden sijoittumista kaupungin sivistystoimen organisaatiossa. Koulukuraattorit sijoittuvat sivistystoimen organisaatiossa perusopetuksen alaisuuteen. Koulukuraattoreiden lähiesimiehenä toimii oman yläkoulun rehtori, mutta perusopetuksen psykososiaalisista palveluista sekä oppilaiden erityisestä tuesta vastaa opetuspäällikkö, jonka kanssa koulukuraattorit tekevät tiivistä yhteistyötä. Oppaaseen en avannut sivistystoimen organisaatiota sen enempää, koska päädyimme ryhmäkeskusteluissa siihen, että se on turhaa. Tärkeää oli tuoda oppaaseen tieto organisaation rakenteesta, joka löytyy oppaasta kaavion muodossa.

Neljännessä luvussa käsitellään tärkeimpiä työsuhteeseen liittyviä käytäntöjä, kuten työaika ja työajan seuranta, lisä- ja ylitöitä, poissaoloja ja ilmoitusmenettelyä, lomia, palkkausta sekä koulutusta. Luvusta löytyy myös hyperlinkki työehtosopimukseen, jota kuntatyönantajat noudattavat (KVTES). Tietoa työsuhteeseen liittyvistä asioista keräsin ryhmäkeskustelujen lisäksi ajan tasalla olevista tietolähteistä, kuten KVTES 2014 -2016 sekä Talentian verkkosivuilta. Neljännessä luvussa käydään läpi myös työpaikkaruokailu, avaimet, oman auton käyttöoikeus, työtilat, tietotekniikka ja vastuuhenkilöt, puhelin, kalenteri ja hankinnat. Jo oppaan työstämisen aloitusvaiheessa oli selvää, että oppaan alkupäähän tulee tietoa edellä mainituista asioista, koska työhön liittyvät käytännön asiat vaikuttavat työn sujuvuuteen ja on toivottavaa, että työntekijä saa mahdollisimman paljon tietoa näistä asioista helposti ja ytimekkäästi. Tässä luvussa sivutaan myös työhyvinvointia pienillä ”muistutuksilla” esimerkiksi siitä, että työntekijän tulee huolehtia ruokailusta työpäivän aikana sekä muistaa sulkea työpuhelin vapaa-ajaksi.

Viidennessä luvussa päästään vihdoin koulukuraattorien perustehtävän äärelle. Tästä luvusta löytyvät omat kappaleet perustehtävän määrittelystä, lait ja keskeiset pykälät kuraattori työn taustalla, toistuvat palaverit ja kokoukset, oppilashuolto, oppilastapaamiset, työmenetelmät ja -välineet, oppilastapaamisten dokumentointi, päätösten valmistelu sekä oppilashuollon tilastointi.

Oppaassa määritellään kuraattorin perustehtävää mm. seuraavasti:

Koulukuraattori on koulussa toimiva sosiaalialan asiantuntija, jonka tehtävä on tunnistaa ja puuttua koulussa esiintyviin sosiaalisiin ongelmiin. Koulukuraattorin työ on ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä, jonka tavoitteena on toimia

lasten ja nuorten kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin edistämiseksi ja tukemiseksi sekä tukea vanhemmuutta. Koulukuraattori antaa tavoitteellista ja suunnitelmallista ohjausta, tukea ja neuvontaa sekä toimii yhteistyössä oppilaiden, perheiden, koulun henkilökunnan sekä viranomaisten kanssa. (Perehdytysopas 2015.)

Esimerkki koulukuraattorin työn määrittelystä kertoo jo itsessään, kuinka laaja-alaisesta työtehtävästä koulukuraattorin työssä on kyse. Tämän vuoksi pohdimme ryhmäkeskustelujen aikana tarkkaan, mikä on työn ydin ja mitkä asiat oppaaseen halutaan kirjata. Viidennen luvun ensimmäisestä kappaleesta löytyy kirjattuna keskeisimmät lait, jotka ovat mm. laki oppilas- ja opiskeluhuollosta, sosiaalihuoltolaki, lastensuojelulaki, laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, perusopetuslaki sekä hallintolaki. Neljästä ensimmäisestä edellä mainitusta laista oppaaseen on kirjattu vielä keskeisimmät pykälät. Työtä ohjaavien lakien kirjaaminen oppaaseen koettiin tärkeäksi, koska 1) työtä ohjaavan lainsäädännön tuntemus on ensisijaisen tärkeää työn laadukkaan hoitamisen kannalta 2) oppilas- ja opiskeluhuoltolaki sekä sosiaalihuolto laki ovat uudistuneet viimeisimmän vuoden aikana ja 3) auttaa työntekijää hakemaan ja löytämään oikeaa tietoa oikeasta paikasta. Oppaasta löytyy hyperlinkit kaikista kuudesta oppaaseen kirjatusta laista, jotta niihin pääsee perehtymään vaivattomasti.

Viidennen luvun toinen kappale käsittelee tärkeimpiä palavereja ja kokouksia, joihin koulukuraattorit osallistuvat toistuvasti ympäri lukuvuoden. Kuraattori osallistuu näihin oman alansa asiantuntijana ja osallistuu moniammatillisten työryhmien työskentelyyn, joiden kokoonpanot vaihtelevat. Kappaleeseen on kirjattu kaikki tiedossa olevat, toistuvat palaverit ja kokoukset jaoteltuina seuraavasti; tarvittaessa järjestettävät, toistuvasti kaksi kertaa kuukaudessa ja kerran kuukaudessa järjestettävät sekä muut säännöllisesti toistuvat. Kappaleesta löytyy myös tieto palaverien ja kokouksien tarkoituksesta, osallistujista sekä kuraattorin roolista, jos se on ennalta määritetty. Tämän kappaleen tarkoitus on ensisijaisesti kertoa uudelle työntekijälle/opiskelijalle, mihin kaikkiin palavereihin ja kokouksiin koulukuraattori osallistuu. Tämä on tärkeää, koska erilaisia kokouksia ja palavereja on paljon ja kun tieto niistä on kirjattu yhteen paikkaan, ei uudella työntekijällä kulu turhaa työaikaa selvittäessä sitä, mihin kaikkiin hänen tulee osallistua.

Viidennen luvun kolmas kappale käsittelee oppilashuoltoa. Oppilashuollon käsittely perehdytysoppaassa on helppo perustella yksinkertaisesti siitä syystä, että koulukuraattori palvelut ovat osa yksilökohtaista oppilashuoltoa. Yksilökohtaisen oppilashuollon lisäksi kouluissa toteutetaan yhteisöllistä oppilashuoltoa, joka on oppilashuoltotyön ensisijainen toteutustapa. Kappaleessa käydään vielä läpi, mitä kuraattorin tulee ottaa huomioon yhteisöllisissä ja yksilökohtaisissa oppilashuollon kokouksissa, mitä kirjataan ja mihin sekä mistä tarpeellisen lomakkeiston löytää.

Viidennen luvun neljännessä kappaleessa käsitellään oppilas tapaamisiin liittyviä asioita. Kappaleeseen on tehty ytimekäs koonti siitä, mitkä ovat lain velvoittamat aikaraamit oppilaiden tapaamiseen tarpeen esiin tulon jälkeen, mitä reittejä pitkin oppilas voi ohjautua koulukuraattorille sekä ensimmäisellä tapaamiskerralla oppilaalle kerrottavia asioita. Kappaleesta löytyy myös pelkistetty kaavio kuraattorin asiakkaaksi ohjautumisesta. Kaaviossa on viisi vaihetta, jotka ovat;

Kuvio 2: Kuraattorin asiakkaaksi ohjautuminen (Perehdytysopas 2015.)

1. Opettajalla, huoltajalla tai oppilaalla itsellään voi herätä huoli oppilaan koulunkäynnistä tai muista koulunkäyntiin vaikuttavista tekijöistä. Huoltaja tai oppilas voivat olla suoraan yhteydessä koulukuraattoriin. Opettajan ollessa huolen havaitsijana on hänellä mahdollisuus anonyymiin konsultaatioon, mutta ennen yksittäisen oppilaan asioiden käsittelyä on hänen oltava yhteydessä oppilaan huoltajaan ja esitettävä huoli ja aie olla yhteydessä koulukuraattoriin.
2. Huolen havainnut taho on yhteydessä oppilaan huoltajaan/huoltajiin.
3. Opettaja voi yhdessä oppilaan kanssa tulla keskustelemaan kuraattorin kanssa ja varaamaan aikaa.
4. Kuraattori tapaa oppilasta sovitusti. Kuraattori on yhteydessä oppilaan huoltajaan, mikäli näin on oppilaan kanssa yhdessä sovittu tai mikäli tapaamiskerralla esiin tulleet asiat siihen velvoittavat.
5. Kuraattori sopii yhdessä oppilaan kanssa työskentelyn jatkosta. Mikäli oppilaan asiat vaativat laaja-alaisempaa selvittelyä, voidaan järjestää yksilöllinen oppilashuolto-ryhmän kokous yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajan kanssa. (Perehdytysopas 2015.)

Kuraattorin asiakkaaksi ohjautumisen kaavio päätettiin jättää hyvin pelkistetyksi tässä vaiheessa, vaikka kuraattorin asiakkaaksi tulo ei aina ole näin yksinkertaista eikä noudata kaavion mukaista järjestystä. Toinen syy kaavion niukkaan informaatioon on se, että Riihimäen kaupungin oppilashuollon suunnitelmasta löytyy koko oppilashuollon prosessikaavio ja näin

ollen sitä ei ollut mielekästä kirjata kahteen paikkaan. Oppaassa oleva kaavio on ”raakile”, jota voi ja tulee täydentää tarpeen mukaan.

Samasta kappaleesta löytyy myös lyhyt listaus koulukuraattoreiden eniten käyttämistä menetelmistä ja välineistä työnsä tukena niin yksilö- kuin ryhmätyöskentelyssä. Listausta jäi lyhyeksi, koska jokainen kuraattori määrittää hyvin pitkälti itse käyttämänsä menetelmät ja välineet eikä kattavaa listausta kaikista ollut perusteltua tehdä.

Erilaisten työmenetelmien ja välineiden käyttö vaatii harjoittelua ja toistoa. Erilaisten menetelmien ja välineiden käytöstä on hyvä keskustella kuraattorien kesken ja jakaa tietoa hyviksi havaituista apukeinoista oppilaiden tapaamisissa. (Perehdytysopas 2015.)

Viidennen luvun viides kappale käsittelee dokumentointia. Dokumentointi kappaleeseen on kirjattu mahdollisimman yksityiskohtaisesti mitä, miten ja minne koulukuraattori dokumentoi asiakastapaamiset sekä miten, missä ja kuinka kauan asiakirjoja säilytetään koulukuraattorin omassa arkistossa. Tarkka kuvaus dokumentoinnissa auttaa koulukuraattorin työhön perehtyjää hoitamaan dokumentoinnin sekä asiakirjojen säilyttämisen sovitulla ja lain ohjaamalla tavalla.

Koulukuraattorien työhön kuuluu oppilaiden koulunkäyntiin liittyvien selvitysten ja lausuntojen tekeminen, VIPS-päätösten (viranhaltijan päätössovellus) valmistelu sekä oppilashuollon tilastointi. Näiden tekemisestä oppaaseen on tuotettu omat kappaleet (5.6 & 5.7). Kappaleessa 5.6 kerrotaan selkeästi koulukuraattorin tehtävät päätösten valmistelussa ja valmiiden päätösten jatkokäsittelyssä. Perehdytysoppaan liitteistä löytyy ohje VIPS-päätöksen tekemiselle. Oppilashuollon tilastointia käsitellään lyhyesti kappaleessa 5.7 ja oppaan liitteistä löytyy tilastointipohja-malli, josta selviää tarkasti mitä asioita koulukuraattori kirjaa tilastoon, joka tehdään kaksi kertaa vuodessa.

Dokumentointi, päätökset, lausunnot, tilastointi ja muu kirjallinen työ ovat osa koulukuraattorin työn arkea varsinaisen asiakastyön ohessa. Edellä mainittujen asioiden hoitamisessa ei voi soveltaa vaan työntekijän tulee voida hoitaa ne sovitulla/osoitetulla tavalla. Perehdytysoppaassa oleva tieto auttaa uutta työntekijää tai alan opiskelijaa muodostamaan selkeän kuvan työn sisällöstä sekä antaa käytännön neuvoja kirjallisten töiden hoitamiseen.

Kuudennessa luvussa käsitellään yhteistyötä. Koulukuraattorit tekevät päivittäin yhteistyötä niin oppilaiden, heidän huoltajien, koulun opetushenkilöstön ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Kuudennessa luvussa on omat kappaleet yhteistyöstä opettajien kanssa, huoltajien kanssa sekä yhteistyöstä OmaUra- ja kuntouttavan luokan kanssa. Tässä luvussa on osittain

toistoa edellisiin lukuihin, mutta projektitiimi koki yhteistyön niin merkittävänä teemana koulukuraattorin työtä tarkasteltaessa, että oman luvun kirjoittaminen yhteistyöstä puolusti paikkaansa. Luvussa kerrotaan esimerkein, miten koulukuraattori voi toimia yhteistyössä koulun opetushenkilöstön sekä oppilaan läheisten kanssa. Luvussa on myös omat kappaleet Riihimäellä toimivasta OmaUra-luokasta sekä ala- ja yläkoulun kuntouttavista luokista (yksi luokka alakoulun puolella ja yksi luokka yläkoulun puolella). OmaUra ja kuntouttavat luokat palvelevat koko Riihimäen alueen oppilaita ja näin ollen oppilaita voi sijoittua näiden palvelujen piiriin miltä tahansa ylä- tai alakoululta (OmaUra-luokka palvelee ainoastaan yläkoululaisia). Oppaassa kerrotaan kuraattorin roolista sekä tehtävistä suhteessa OmaUraan ja kuntouttaviin luokkiin.

Seitsemännessä luvussa käsitellään haasteellisia tilanteita ja niissä toimimista. Oppaassa nämä tilanteet ovat väkivalta tai sen uhka sekä lastensuojeluilmoituksen tekeminen. Lastensuojelulliset asiat voidaan nähdä työssä haasteiksi, koska ne eivät ole aktiivisesti läsnä kouluissa tehtävässä, jokapäiväisessä perustyössä, mutta valmius niiden kohtaamiseen ja oikeaoppiseen hoitamiseen on työntekijällä oltava. Perehdytysoppaassa lastensuojeluilmoituksen tekoa on käsitelty lain määräämän velvoitteen sekä ilmoituksen teon käytänteiden kautta. Koulukuraattori konsultoivana asiantuntijana suhteessa opetushenkilöstöön lastensuojeluilmoituksen teossa on myös nostettu esiin perehdytysoppaassa.

Kuraattori kohtaa väistämättä työnarjessa myös haastavia tilanteita, joiden ratkaisemiseksi tarvitaan kollegiaalista tukea sekä tietoa siitä, miten tilanteissa toimitaan. Olennaista haasteiden kohdatessa on, että et jää yksin! Apua saat omalta esimieheltäsi, kollegoiltasi sekä muilta läheisiltä yhteistyötahoilta. (Perehdytysopas 2015.)

Kahdeksannessa luvussa käsitellään hyvinvointia niin koko oppilaitosyhteisön näkökulmasta kuin koulukuraattorin työhyvinvoinnin näkökulmasta. Työhyvinvointi teema on ollut yksi keskeisimmistä asioista tämän projektin aikana, siksi perehdytysoppaaseen kirjoitettiin oma luku hyvinvoinnista. Koulukuraattorien työ voidaan nähdä yhteisön ja yksilön hyvinvointia tukeväksi työksi, johon kuuluu olennaisesti myös omasta työhyvinvoinnista huolehtiminen.

Koulukuraattoreiden työ on, kollegiaalisesta ja moniammatillisuudesta huolimatta, itsenäistä työtä. Työskentely yksin voi heikentää työhyvinvoinnin tunnetta, varsinkin kiireen ja haasteellisten asiakastilanteiden keskellä. Huolen puheeksi ottaminen on tärkeää oppilashuoltotyössä, mutta myös sosiaalialan ammattilaisten kesken. Avoin keskustelu kollegoiden kesken vähentää työn kuormittavuutta ja ehkäisee uupumista. (Perehdytysopas 2015.)

Perehdytysoppaassa on pyritty tekemään näkyväksi työhyvinvoinnin lisäämisen ja ylläpitämisen keinoja kirjaamalla oppaaseen tietoa mm. työsuojelusta, luottamusmies toiminnasta, Riihimäen kaupungin henkilöstöeduista sekä työnohjauksesta.

Yhdeksäs luku koostuu sanastosta, johon on koottu koulukuraattorin työn kannalta koulumaailman keskeisiä käsitteitä. Sanasto käsittää lyhyen listauksen koulutyöskentelyyn liittyvistä käsitteistä sekä siinä on auki kirjoitettu myös muutamien koulukuraattorien yhteistyötahojen toimenkuvat. Sanasto tukee opiskelijoita ja niitä, joille koulumaailman käsitteet eivät ole tuttuja.

Kymmenes luku on kirjallisuusluettelo koulukuraattorin työhön liittyvästä kirjallisuudesta. Kirjallisuus luettelon tekeminen perehdytysoppaaseen on perusteltavissa sillä, että se antaa tietoa ammattikirjallisuudesta ja näin ollen kannustaa tutustumaan itselleen ennestään vieraaseen ammattikirjallisuuteen. Kirjallisuus luettelo auttaa myös tiedon hankinnassa koulun sosiaalityössä.

Perehdytysoppaan lopussa on 9 liitettä, jotka ovat erilaisia ohjeistuksia, malleja ja lomakepohjia.

6.2 Perehdytysoppaan esittely

Perehdytysoppaan esittelytilaisuudessa elokuussa 2015 esittelin kokoamani perehdytysoppaan ja kävimme sisällöstä keskustelua yhdessä opetuspäällikön ja koulukuraattoritiimin kanssa. Päivää ennen esittelytilaisuutta lähetin perehdytysoppaan sähköpostin liitteenä jokaiselle tilaisuuteen osallistujalle, jotta he pääsivät tutustumaan oppaaseen ja pohtimaan jo ennakoon sisällön herättämiä ajatuksia.

Aikaa oppaan läpikäymiseen oli varattu 1,5 h, jonka aikana ehdimme käydä oppaan pääpiirteittäin läpi. Esittelytilaisuudessa sovimme siitä, että työelämätaho käy vielä oppaan tarkkaan lävitse ja lähettää korjausehdotukset sähköpostilla ennen elokuun puoliväliä. Sovimme myös, että työstän perehdytysoppaan lopulliseen muotoonsa elokuun 2015 loppuun mennessä ja lähetän valmiin työn sähköpostilla koulukuraattoreille sekä opetuspäällikölle.

7 Projektin arviointi

Tässä projektissa arvioitiin erikseen toimintaa eli ryhmäkeskusteluja sekä tuotosta eli perehdytysopasta. Arvioinnin helpottamiseksi olin laatinut erilliset arviointilomakkeet ryhmäkeskustelujen ja perehdytysoppaan arvioimiseksi. Arviointilomakkeet olin tehnyt niin, että niissä oli kysymyksiä, joihin vastattiin kyllä tai ei - vastauksella sekä osaan kysymyksistä oli pyydetty

perustelut annetuille vastauksille. Arviointilomakkeet lähetin elokuun 2015 loppupuolella sähköpostilla projektitiimille sekä Riihimäen kaupungin opetuspäällikölle yhdessä valmiin perehdytysoppaan kanssa. Arvioinnille oli aikaa kolme viikkoa ja lomakkeiden viimeinen palautuspäivä oli 23.10.2015. Nämä arvioinnit sekä oma arviointini projektista muodostivat yhdessä kokonaisuuden, joka kattaa koko projektin arvioinnin. Projektin loppuarvioinnin lisäksi sain palautetta projektitiimiltä perehdytysoppaasta sekä toiminnasta tasaisin väliajoin koko prosessin ajan. Tämän palautteen ansiosta pystyin kehittämään toimintaa ja tuotosta vastaamaan paremmin projektille asetettuja tavoitteita.

7.1 Ryhmäkeskustelujen arviointi

Tässä projektissa toteutettu toiminta eli ryhmäkeskustelut olivat avain asemassa projektille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Projektitiimin jäsenet, koulukuraattorit, arvioivat toiminnan onnistumista edellä mainitun arviointilomakkeen avulla. Arvioinnin toiminnasta sain määräaikaan mennessä kaikilta, joille lomake oli sähköisesti lähetetty.

Arviointilomakkeen ensimmäinen kysymys oli ryhmäkeskustelujen hyödynnettävyyttä koulukuraattoreiden työkäytänteiden yhdentämisessä. Vastaajien kesken kaikki olivat yhtä mieltä siitä, että keskusteluista oli ollut apua työkäytänteiden yhdentämisessä. Kysymykselle annettiin seuraavia perusteluja:

”Keskustelu edistää tekoja, käytänteet yhdentyvät hiljalleen ja joistakin on jo sovittu.”

”Työkäytänteiden ylös kirjaaminen velvoittaa työntekijöitä toimimaan yhteisten pelisääntöjen mukaan.”

Yhdessä vastauksista mainittiin oman persoonan ja koulun kulttuurin vaikutus työskentelyyn sekä omien totuttujen tapojen muuttamisen vaikeus, joka osaltaan tuo haastetta työkäytänteiden yhdentämiseen. Oma arviointini ryhmäkeskustelujen toimivuudesta työkäytänteiden yhdentämisen menetelmänä osui myös kyllä ja ei -vastauksen välimaastoon. Uskon, että vain yhdessä keskustelemalla, pohtimalla ja sopimalla voidaan yhdentää koulukuraattoreiden työtä, mutta niin kuin edellä kerrottiin, vaikuttaa koulun sisäinen kulttuuri ja työntekijän persoona paljolti siihen, miten työtä tehdään. Tiimityöllä ja yhteisellä pohdinnalla voidaan löytää ne kohdat, joissa voidaan sopia yhteisistä käytänteistä ja näin luoda laadukkaampaa ja yhdenmukaisempaa koulukuraattoripalvelua koskemaan laajasti koko asiakasryhmää.

Lomakkeen toisessa ja kolmannessa kysymyksessä haettiin vastausta siihen, olivatko ryhmäkeskustelut herättäneet pohtimaan uusia toimintamalleja koulunsosiaalityöhön sekä oman

työhyvinvoinnin tukemiseen. Vastaukset molempiin kysymyksiin olivat yksimielisesti myöntäviä. Vastauksia koulun sosiaalityön uusia toimintamalleja koskevaan kysymykseen perusteltiin sillä, että toisten työtavoista oppii aina uutta sekä aiheen pohdinta oli herättänyt keskustelua työparityöskentelyn mahdollisuudesta tulevaisuudessa. Ryhmäkeskustelut herättivät myös pohtimaan uusia keinoja työhyvinvoinnin tukemiseksi. Esimerkki yhdestä vastauksesta:

”Kuraattoritiimin tapaamiset n. joka toinen viikko. Oman jaksamisen pohdinta ja tiimiltä saatu tuki mahdollisuuksien mukaan.”

Oma arviointini siitä, olivatko ryhmäkeskustelut herättäneet pohdintaa uusista toimintamalleista ja työhyvinvoinnin tukemisen keinoista on, että näin tapahtui. Mielestäni on erittäin suuri asia, että uusia toimintamalleja pohditaan ja niitä pyritään kehittämään. Toisinaan vanhat ja hyväksi havaitut menetelmät ja tavat toimivat, mutta niistä tulisi kyetä luopumaan silloin kun ne eivät enää vastaa tarkoitustaan ja kehittämään uusia toimintamalleja entisten tilalle. Koin myös, että ryhmäkeskustelujen avulla onnistuttiin herättämään hyvää pohdintaa työhyvinvoinnista. Konkreettisesti tästä pohdinnasta syntyi säännöllisesti kokoontuva kuraattoritiimi, jonka tarkoituksena on lujittaa kollegiaalisuutta ja jatkaa kuraattorityön kehittämistä.

Lomakkeen neljäs kysymys koski toiminnalle suunnitellun aikataulun toteutumista. Vastauksista kävi yksimielisesti ilmi, että suunniteltu aikataulu oli toteutunut hyvin. Yhdyn itsekin tähän mielipiteeseen, koska ryhmäkeskusteluille toiminnan alussa luotu aikataulu toteutui lähes suunnitelman mukaisesti.

Lomakkeen viidennessä ja kuudennessa kysymyksessä kysyttiin ryhmäkeskustelujen sisällön vastaavuutta perehdytysoppaan työstämisen menetelmänä sekä, sitä päästiinkö ryhmäkeskustelujen avulla projektille asetettuihin tavoitteisiin. Vastaukset kumpaankin kysymykseen olivat yksimielisesti myöntäviä. Omasta mielestäni ryhmäkeskustelujen sisällöt vastasivat hyvin tarkoitustaan perehdytysoppaan työstämismenetelmänä sekä niiden avulla päästiin projektille asetettuihin tavoitteisiin sekä saatiin koottua perehdytysoppaaseen tullut aineisto.

Lomakkeen seitsemän ja viimeinen kysymys oli, koitko ryhmäkeskustelut mieleisenä työmuotona? Kaikki vastaajat arvioivat ryhmäkeskustelut mieleisiksi. Keskusteluja kommentoitiin seuraavasti:

”On tärkeää ehtiä istua alas ja keskustella asioista! Vielä kun ulkopuolinen (opiskelija) johdatteli aiheeseen oli keskustelu jossain määrin rakentavampaa eikä lähtenyt liikaa ”rönsyilemään”

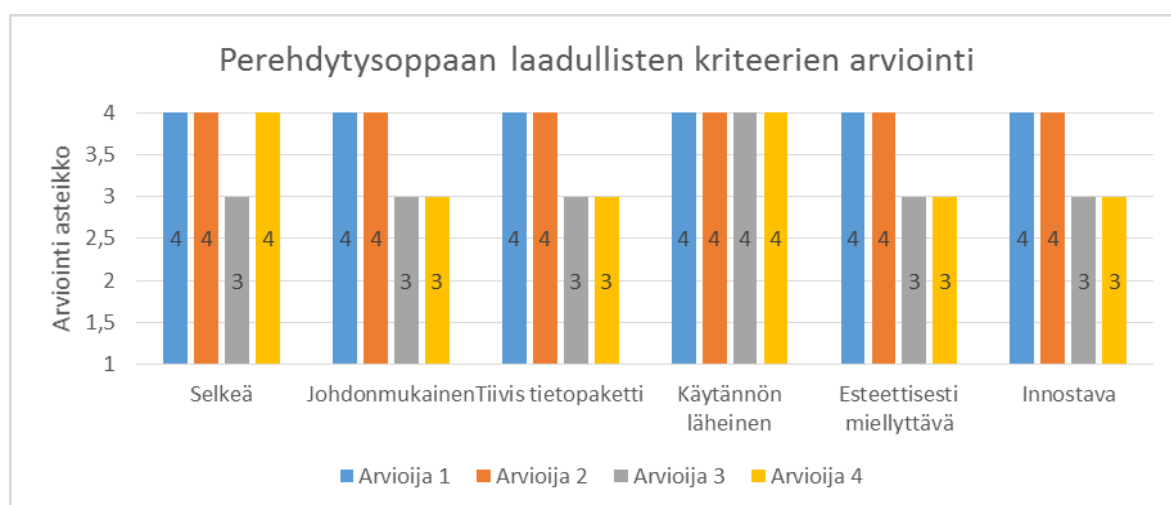
”Meidän työntekijöiden kannalta melko vaivaton tapa tehdä perehdytyskansiota. Tiedon kerääminen jollain muulla tavalla olisi voinut viedä selvästi enemmän työaikaa.”

Itse koin ryhmäkeskustelut mieleisenä ja toimivana työmuotona tällä projektille. Asiaa edes auttoi paljon se, että projektitiimi oli motivoitunut työskentelemään tavoitteiden saavuttamisen eteen sekä tiimin jäsenten vahva ammattitaito ja oman työnsä tuntemus pääsi näin hyvin esiin. Ryhmäkeskustelut auttoivat myös minua saavuttamaan omia henkilökohtaisia tavoitteita, joita olin tähän työskentelyyn asettanut.

7.2 Perehdytysoppaan arviointi

Projektin päätuotosta eli perehdytysopasta tehtiin kaksi erillistä versiota; paperiversio ja sähköinen versio. Paperi- ja sähköistä versiota ei arvioitu erikseen, vaan arviointi muodostui kokonaisuudesta ja se annettiin arviointilomaketta apuna käyttäen. Arviointilomakkeita lähetin yhteensä neljä, joista kolmeen sain vastauksen määräaikaan mennessä ja yhden sovitusti myöhemmin.

Lomakkeen ensimmäisessä kohdassa arvioinnin kohteena oli, miten perehdytysoppaalle asetetut laadulliset kriteerit oli täyttynyt. Oppaalle asetetut laadulliset kriteerit olivat, 1) Selkeä 2) johdonmukainen 3) tiivis tietopaketti 4) käytännön läheinen 5) esteettisesti miellyttävä ja 6) innostava. Arviointilomakkeessa kriteerejä arvioitiin asteikolla 1-4, jossa 1 vastasi välttävää, 2 tyydyttävää, 3 hyvää ja 4 kiitettävää. Kaikkien kriteerien arviointi huomioiden, kokonaisuuden keskiarvoksi perehdytysoppaalle kriteerien täyttymisen valossa tuli 3,6, joka jää hyvän ja kiitettävän välimaastoon. Alla olevasta taulukosta näkyy, miten vastaukset jakautuivat.

Taulukko 1: Perehdytysoppaan laadullisten kriteerien arviointi

Arviointilomakkeen toisessa kysymyksessä kysyttiin, toimiiko perehdytysopas työvälineenä. Kaikki vastaajat olivat yhtä mieltä siitä, että opas tulee toimimaan tai on jo toiminnassa työvälineenä. Vastauksia perusteltiin seuraavasti:

”Opas on jo otettu käyttöön! Toimii hyvin joillakin osa-alueilla psykologin perehdytyksessä! Lisäksi oppaasta voi etsiä/ tarkistaa tarvittavia tietoja jopa nopeammin, kuin netin kautta.”

”Kuraattorit ovat jo nyt tuoneet esiin asioita, joita voisi kirjata jatkossa oppaaseen ja näin laajentaa edelleen perehdytysopasta. Mikäli henkilöstö vaihtuu, hyödynnämme varmasti luotua perehdytysopasta.”

”Tulee varmasti toimimaan, mikäli työntekijät sitoutuvat asian hoitamiseen.”

”Apuna uusille työntekijöille sekä tukena myös jo työssä olleelle. Helpompi löytää kysymyksiin vastaus, kun tietää että suureen osaan löytyy nyt vastaus samasta paikasta.”

Kolmannessa kysymyksessä kysyttiin, onnistuiko perehdytysoppaan tekemiselle suunniteltu aikataulu. Vastaukset kaikissa arvioinneissa olivat myöntäviä. Lopuksi arviointilomakkeessa oli vielä avoin kysymys; *haluatko vielä sanoa jotain perehdytysoppaasta?* johon sain seuraavia vastauksia:

”Perehdytysopas on hyvin rakennettu ja uskon siitä olevan hyötyä uusille työntekijöille kun kaikkia asioita ei tarvitse muistaa ulkoa tai kysyä työkavereilta monien kertaan. Itse haluaisin kehittää kansiota vielä enemmän siihen suuntaan, että sieltä saisi vinkkejä asiakastapauksiin. Myös enemmän prosessikuvausta voisi tehdä. Oppilashuollon perusasiat oli kansiossa hyvin ja ytimekkäästi ilmaistu. Koen, että voin käyttää kansioon tuotettua materiaalia suoraan työssäni apuna työstä kertoessani (esim. kuraattorille ohjautumisen prosessikuvaus).”

”Suuurkiitokset”

”Teit arvokasta työtä!”

Kaiken kaikkiaan koulun sosiaalityöhön Riihimäen perusopetuksessa perehdyttävä opas onnistui saadun arvioinnin pohjalta kiitettävästi. Oma arviointi perehdytysoppaasta ei poikennut paljon työelämätahon arvioinnista. Jäin valmiin perehdytysoppaan luovuttamisen jälkeen pohtimaan, olinko onnistunut tuottamaan oppaan sisältöön tarpeeksi käytettävissä olevaa materi-

aalia tai olisiko oppaassa olevia tietoja pitänyt käsitellä syvällisemmin. Toisaalta perehdytysopas on tarkoitettu päivitettäväksi, joten tulevaisuudessa Riihimäen perusopetuksessa työskentelevät koulukuraattorit huolehtivat yhdessä opetuspäällikön kanssa tietojen päivittämisestä sekä oppaan edelleen kehittämisestä vastaamaan entistä paremmin heidän tarpeitaan.

Perehdytysoppaan esittelytilaisuutta ei arvioitu erikseen vaan esittelytilaisuus oli osa projektin toteutuksen kokonaisuutta. Esittelytilaisuudessa käsitelimme oppaasta vain tärkeimmät luvut, koska tilaisuudelle varattu aika oli vain 1,5 h emme ehtineet käydä opasta alusta loppuun saakka lävitse. Henkilökohtaisesti koin tämän riittäväksi. Lyhyestä ajasta huolimatta tilaisuus oli onnistunut ja tärkeä, koska tilaisuudessa oli paikalla kaikki projektin työelämätahton arvioijat, joten saimme sovittua yhdessä projektin loppuun saattamisesta.

8 Pohdinta

Vaikka tämän kaltainen projektityöskentely ei ollut minulle entuudestaan tuttua, oli minulle alusta saakka melko selvää, miten projektia lähdetään viemään eteenpäin. Monet muut projektiin liittyvät asiat sen sijaan eivät olleet itsestään selviä projektityöskentelyn aloitusvaiheessa, esimerkiksi projektin tavoitteiden hahmottuminen ja sisäistäminen otti oman aikansa työskentelyn alusta. Projektin tavoite alkoi kirkastua minulle kunnolla vasta kesällä, kun auki kirjoitin perehdytysoppaaseen tulevaa aineistoa. Huomasin, kuinka paljon työtä oli jo tehty ja kuinka tärkeiden aiheiden ympärillä ryhmäkeskustelut olivat pyörineet sekä sen, että keskustelujen lopputuloksena oli syntynyt konkreettista kehittämistä erityisesti työhyvinvoinnin tukemiseen.

Vaikka oma roolini ryhmäkeskusteluissa tuntui toisinaan vähäiseltä, onnistuin kuitenkin fasilitoimaan ryhmäkeskusteluja niin, että keskustelujen sisällöt tukivat projektille asetettuja tavoitteita. Erityisesti työhyvinvointi herätti keskustelua; mitä työhyvinvointi todellisuudessa on? Lähes kaikki ammattilaiset osaavat edellä olevaan kysymykseen vastata, mutta työhyvinvoinnin käsittämisessä on paljon eroavaisuuksia. Olen jo aiemmin pohtinut paljon asiaa ja osittain siksi halusin tuoda tähän opinnäytetyöhön hyvinvointi-teeman vahvasti mukaan. Mielestäni oli erittäin tärkeää puhua auki työhyvinvoinnin tekijöitä ja pohtia miten ne toteutuvat yksittäisten työntekijöiden kohdalla. Harvoin yksittäinen työntekijä voi vaikuttaa organisaation työhyvinvoinnin tukemisen keinoihin, eikä siihen pyritty tässäkään projektissa, mutta yksilön vastuuseen työhyvinvoinnista huolehtimisesta voidaan. Sosiaalialalla, joka voi olla erittäin vaativaakin ihmissuhde- ja vuorovaikutustyötä, työntekijän oma kiinnostus työhyvinvoinnista huolehtimiseen on erittäin tärkeää. Työhyvinvointi on kokonaisuus, jossa kaikki osa-alueet vaativat oman huomionsa työntekijältä. Projektin mukanaan tuoma pohdinta ja tietoisuuden lisääntyminen työhyvinvoinnista lisäsi myös henkilökohtaisen suhtautumisen tarkastelua omaa

työhyvinvoinnin kokemusta kohtaan - miten minä voin tulevaisuudessa vaikuttaa omaan - ja osaltani työyhteisön hyvinvointiin.

Jäin projektin loppu metreillä pohtimaan koulukuraattoreiden työn monipuolisuutta ja monimuotoisuutta ja sen vaikutusta perehdyttämistoiminnalle. Laaja työnkuva luo haasteita työhön perehdyttämiselle ja juuri siitä syystä perehdytystoiminnan tulisi olla tarkasti suunniteltua. Tässä projektissa tuotettu perehdytysopas auttaa osittain vastaamaan koulun sosiaalityöhön perehdyttämisen tarpeisiin, mutta ei mielestäni yksin riitä toimimaan työhön perehdyttäjänä. Perehdytystoiminnan edelleen kehittäminen on varmasti myös tulevaisuudessa haaste ja tavoite koulun sosiaalityössä.

Tämän projektin toteuttaminen oli alusta saakka mieluista, olihan idea projektille syntynyt työelämän todellisista tarpeista. Tähän tarpeeseen halusin vastata sillä osaamisella ja tiedolla, mikä minulla oli, sekä kehittää projektia ja omaa osaamistani koko ajan eteenpäin, jotta lopputulos vastaisi parhaalla mahdollisella tavalla odotuksia ja tarkoitustaan. Työskentelyn kantava voima oli se, että halusin projektin lopussa kyetä esittelemään valmiin tuotoksen ja seisomaan sen takana. Perehdytysoppaan työstämisessä haastavinta oli oikean asiasisällön hahmottaminen ja rajaaminen. Oli pohdittava tarkkaan, mikä informaatio on riittävää, jotta opas säilyisi lukija ystävällisenä, mutta sieltä löytyisi mahdollisimman paljon tietoa tiivistetyssä muodossa. Myös oppaan ulkoasuun oli kiinnitettävä tarkkaan huomiota, koska oppaassa on paljon tietoa, eikä se näin ollen saanut olla sekava ja vaikea lukuinen. Onnistuin mielestäni hyvin täyttämään nämä vaatimukset ja olin itsekkin erittäin tyytyväinen lopputulokseen.

Projektin toteuttamismenetelmäksi valikoitui ryhmäkeskustelu, joka oli alusta saakka luontevimman tuntuinen menetelmä käytettäväksi tämänkaltaisessa projektissa. Ryhmäkeskustelut toimivat hyvin, mutta jälkeenpäin jäin pohtimaan olisiko ryhmäkeskusteluihin pitänyt sisällyttää enemmän toiminnallisia menetelmiä. Erilaisten menetelmien avulla keskustelujen sisältöön olisi saattanut saada enemmän sävyjä, ja joiden avulla projektitiimiä olisi voinut haastaa pohtimaan omaa työtänsä astetta syvällisemmin. Minun onnekseni projektitiimi oli sitoutunut ja motivoitunut työskentelyyn eikä minun tarvinnut keksiä erilaisia motivointikeinoja keskustelujen eteenpäin viemiseksi, vaan ne soljuivat eteenpäin annettujen aihepiirien ympärillä. Pohdin, oliko sillä vaikutusta, että projektitiimi koostui minulle ennalta jokseenkin tutuista henkilöistä? Mitä olisi tapahtunut, jos näin ei olisi ollut vaan olisin lähtenyt vetämään tämänkaltaista projektia minulle täysin vieraan tiimin kanssa? En lähde tätä enempää arvailemaan, mutta luulen, että minun roolini ryhmäkeskustelujen vetäjänä olisi ollut haastavampi. Toisaalta minulle entuudestaan tutun projektitiimin kanssa työskentely toi mukanaan omat haasteensa, suurimpana haasteena ryhmäkeskusteluille asetetuissa teemoissa pysyminen.

Projektityöskentely taidot lisääntyivät paljon tämän opinnäytetyöprosessin aikana. Oli ilahduttavaa huomata, että projekti pysyy aikataulussa ja etenee suunnitelmien mukaisesti, vaikka alkulähtökohdat projektin toteuttamiselle eivät olleet niin vankat kuin olisin toivonut. Tähän auttoi huomattavasti projektitiimiltä saatu tuki ja myönteinen palaute projektin edetessä. Lisätukea toi oman teoreettisen tietoperustan lisääntyminen, joka kasvoi todella paljon tämän projektin myötä.

Toisinaan tuntui, että olin projektin kanssa melko yksin. Projektitiimiläisten viettäessä vuosilomia aukikirjoitin perehdytysopasta ja hetkittäin tuen ja konsultaation tarve oli suurta, mutta ei kuitenkaan muodostunut ongelmaksi oppaan eteenpäin työstämisen kannalta. Tuen ja konsultoinnin mahdollisuuden hetkellinen puuttuminen lisäsi ja tuki itsenäistä päätöksentekoa, oli luotettava omaan tekemiseen. Tämä kannatti, koska koulukuraattorien vuosilomien päättyessä perehdytysopas oli melkein valmis ja oppaan asiasisältö hyväksyttiin pienin muutoksin. Tulevaisuus tulee näyttämään, miten perehdytysopas todellisuudessa toimii käytännön työvälineenä, mutta alku näyttää lupaavalta.

Nyt, kun katselen projektia jo pienen etäisyyden päästä, voin todeta, että työtä tehtiin paljon ja vaikka välillä epäusko hiipi sisimpään, oli jokainen hetki tämän projektin parissa opettavainen. Paljon oli asioita, jotka tekisin nyt toisin. Paljon myös asioita, joita en muuttaisi. Kiteytettynä projekti oli upea oppimiskokemus, josta jäi käteen valmiin tuotoksen lisäksi paljon uutta tietoa, uusia näkökulmia sekä rohkeutta ja intoa toteuttaa tulevaisuudessakin erilaisia projekteja, pieniä ja miksei suurempiakin.

”Se oli hauska ja kiemurteleva tie.

Se teki mutkia ja hypähdyksiä joka suuntaan, ja toisinaan se meni solmuun itsensä kanssa vain pelkästä ihastuksesta.

Sellaisella tiellä kulkemiseen ei väsy.

Sellaista tietä tulee luultavasti pikemmin perille kuin suoraa ja ikävää.”

-Tove Jansson

Lähteet

Haasjoki, E., Ollikainen, T. 2010. Mikä sun mieltä painaa? Kriisit nuoruudessa ja mielenterveyden tukeminen kouluissa. Turun kriisikeskuksen, Nuorten kriisityö-hankkeen ja Suomen mielenterveysseuran julkaisu. Hansaprint Direct

Huhtanen, K. 2007. Kun huoli herää. Varhainen puuttuminen koulussa. Juva: Bookwell

Juujärvi, S., Myyry, L., Pessa, K. 2011. Eettinen herkkyyden ammatillisessa toiminnassa. 1.-2. painos. Jyväskylä: Bookwell

Kantojärvi, P. 2012. Fasilitointi luo uutta, menesty ryhmän vetäjänä. Liettua: BALTO Print

Kupias, P., Peltola, R. 2009. Perehdyttämisen pelikentällä. Tampere: Juvenes Print

Kurki, L. 2006. Sosiaalikäyttäytymisen koulussa. Teoksessa L. Kurki, E. Nivala & P. Sipilä-Lähdekorpi Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Helsinki: Hakapaino

Opetushallitus 2014. Oppilashuolto ja kolmiportainen tuki. Viitattu 27.4.2015
http://www.oph.fi/ajankohtaista/verkkouutiset/101/0/oppilashuolto_ja_kolmiportainen_tuki

Oppilashuoltotyön käsikirja. 2013. Riihimäen oppilashuoltotyön käsikirja. Viitattu 20.4.2015
<http://www.riihimaki.fi/wp-content/uploads/sites/3/2015/02/Oppilashuoltoty%C3%B6n-k%C3%A4sikirja.pdf>

Peda.net. 2015. Palvelunkuvaus. Viitattu 15.9.2015
<https://peda.net/info/palvelunkuvaus>

Penttinen, A., Mäntynen, J. 2009. 2.painos. Työhön perehdyttäminen ja opastus -ennakoivaa työsuojelua. Työturvallisuuskeskus TTK julkaisu. Painojussit

Salomäki, J. 2002. Tiimit ja työhyvinvointi. Forssa: Forssan kirjapaino

Sipilä-Lähdekorpi, P. 2004. ”Hirveesti tekijänsä näköistä” Koulukuraattorin työ peruskoulun yläluokilla. Tampere: Tammer-Paino

Sipilä-Lähdekorpi, P. 2006. Ristiriitot ja onnistumisia. Teoksessa L. Kurki, E. Nivala & P. Sipilä-Lähdekorpi Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Helsinki: Hakapaino

Sivistyspalvelut Riihimäki. 2015. Viitattu 20.4.2015
<http://www.riihimaki.fi/palvelut/sivistyspalvelut/perusopetus/>

Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. 2013. 6.painos. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Ammattieettinen lautakunta. Helsinki. Viitattu 26.4.2015.
http://www.talentia.fi/files/558/Etiikkaopas_2013_net.pdf

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. 2015a, 2015b. Lapset, nuoret ja perheet. Peruspalvelut. Opiskeluhoito. Viitattu 20.4.2015.
<https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/opiskeluhoito>

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. 2015c. Lapset, nuoret ja perheet. Peruspalvelut. Opiskeluhoito. Yksilökohtainen opiskeluhoito. Viitattu 20.4.2015.
<https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/opiskeluhoito/yksilokohtainen-opiskeluhoito>

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. 2015d, 2015e. Lapset, nuoret ja perheet. Peruspalvelut. Opiskeluhoito. Yhteisöllinen opiskeluhoito. Viitattu 20.4.2015.

<https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/opiskeluhoolto/yhteisollinen-opiskeluhoolto>

Työ- ja elinkeino ministeriö. 2015. Ammattinetti. Koulukuraattori. Viitattu 27.4.2015
http://www.ammattinetti.fi/ammattinetti/amatit/detail/12/2/287_ammatti

Työturvallisuuskeskus. 2007. Perehdyttämisen suunnittelu ja toteutus. 1.painos. Työturvallisuuskeskuksen julkaisu. Nykypaino

Työturvallisuuskeskus. 2009. Työhön perehdyttäminen ja opastus - ennakoivaa työsuojelua. 2.painos. Työturvallisuuskeskuksen julkaisu. Viitattu 26.4.2015.
http://www.tyoturva.fi/files/800/Tyohon_perehdyttaminen2009.pdf

Työturvallisuuskeskus. 2012. Työstä hyvinvointia. 2.painos. Painojussit.

Wallin, A. 2011. Sosiaalityö koulussa, avaimia hyvinvointiin. Helsinki: Tietosanoma

Käytetyt lait:

Oppilas - ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.

Julkaisemattomat lähteet:

Perehdytysopas. 2015. Perehdytysopas koulukuraattorin työhön Riihimäellä. Riihimäki.

Projektitiimi. 2015a. Ryhmäkeskustelu 30.4.2015. Riihimäki

Projektitiimi. 2015b. Ryhmäkeskustelu 11.5.2015. Riihimäki

Kuviot

Kuvio 1: Perehdyttämisen suunnittelu ja toteutus.....	13
Kuvio 2: Kuraattorin asiakkaaksi ohjautuminen	27

Taulukot

Taulukko 1:Perehdytysoppaan laadullisten kriteerien arviointi	33
---	----

Liitteet

Liite 1: Perehdytysoppaan sisällysluettelo	43
--	----

Liite 1: Perehdytysoppaan sisällysluettelo

Sisällys

1	Alkusanat	4
2	Tervetuloa töihin	5
3	Sivistyspalvelukeskus	5
4	Työ tutuksi	6
4.1	Työaika ja työajan seuranta	6
4.2	Poissaolot	6
4.3	Lomat	6
4.4	Koulutus	7
4.5	Oman auton käyttöoikeus	7
4.6	Avaimet	7
4.7	Ruokailu	7
4.8	Palkka	7
4.9	Lisä- ja ylityöt	8
4.10	Työtilat	8
4.11	Tietotekniikka; yhteyshenkilöt	8
4.12	Puhelin	8
4.13	Kalenteri	8
4.14	Muistitikku	9
4.15	Hankinnat	9
5	Kuraattorin perustehtävä	9
5.1	Koulukuraattorin työtä määrittelevät lait ja keskeiset pykälät	10
5.2	Palaverit, kokoukset	11
5.3	Oppilashuolto	15
5.4	Oppilastapaamiset	15
5.4.1	Prosessikuvaus kuraattorin asiakkaaksi tulosta	15
5.4.2	Työmenetelmät ja välineet	16
5.5	Tapaamisten dokumentointi	16
5.6	Päätösten valmistelu	17
5.7	Oppilashuollon tilastointi	18
6	Yhteistyö	18
6.1	Yhteistyö opettajien kanssa	18
6.2	Yhteistyö huoltajien kanssa	18
6.3	OmaUra	19
6.4	Kuntouttava luokka	19
7	Toimintahaasteellisissa tilanteissa	20

7.1 Väki­valta	21
7.2 Lastensuojelu­ilmoitus	21
8 Hyvinvointi	22
8.1 Kuraattorin tehtävä hyvinvoinnin tuottajana	22
8.2 Kuraattorin työhyvinvointi	23
8.2.1 Työnohjaus	23
8.2.2 Työ­suojelu	23
8.2.3 Luottamus­mies	24
8.2.4 Henkilöstö­etuja	24
9 Sanastoa	25
10 Kirjallisuus­luettelo	26
Liitteet	27
Liite 1: Kuraattorin ajanvaraus lomake	27
Liite 2: Todistus kuraattori käynnistä oppilaalle	28
Liite 3: Kuraattorin käynti- ja ajanvarauskortti	29
Liite 4: Koulukuraattori-lappu oveen	30
Liite 5: Ohje VIPS-päätökseen	31
Liite 6: Kuntouttavan luokan taustatietolomake	32
Liite 7: OmaUra-taustatietolomake	42
Liite 8: Oppilashuollon tilastointi pohja	46
Liite 9: Asiakasrekisteri pohja	47